

KAITSE KODU!

13. aprill 1929

NR. 15

Hind 20 senti

SARU.

Tänases numbris.

- Aug. Laurij:* Suur Tõll mitte muinaslooline, vaid ajalooline isik?
Apis: Karutapja — Lätši Kalevipoeg.
— „Rõõni-ratas“ — uus spordifaru.
— Eestši profvet Jaagori Jaan.
Louis Bleriot: Enne ja nüüd.
— T. E. Lawrence — tuiskleva Araabia kangelane.
J. Jaik: Nõiutud küla (jutustus).
R. L. Laskeradadele!
Mailo Talvio: Kured (järg).
— Male.

Mitte üksi iga kaitseliitlane, vaid iga rahvuslikult mõtleja Eesti kodanik loeb

„KAITSE KODU!“

Ei tohi unustada, et „Kaitse Kodu!“ on oma lühikese ea peale vaatamata enamloetavaim ja odavaim ajakiri Eestis.

„Kaitse Kodu!“ ilmub iga nädal vähemalt 24-leheküljelises kaustas ja maksab tellides aastas kõigest 6 krooni, s. o. 11½ senti number.

Sealjuures saab iga tellija

aastas kaks-kolm 100-leheküljelist erinumbrit,

missugused ilmuvad tänava kaitseliidupäeva ja Rootsi kuninga külaskäigu puhul Eestisse.

Iga kaitseliitlane, iga kodanik, kes pole veel tellinud „Kaitse Kodu!“, tehku seda kohe. Tellimisi võtavad vastu kaitseliidu üksuste

— — pealikud, raamatukauplused ja postkontorid üle maa. — —

Proovinumbri saadab talitus esimese nõudmise peale välja tasuta.

KAITSE KOOBU!

Tellimishind: aastas 6 krooni,
poolaastas 3 krooni, veerand-
aastas 1 kroon 50 senti, kuus
50 senti.

Üksik number 20 senti.

Kuulutuste hinnad: $\frac{1}{4}$ lehek.
40 krooni, $\frac{1}{2}$ lehek. 20 krooni,
 $\frac{1}{4}$ lehek. 10 krooni ja $\frac{1}{8}$ lehek.
5 krooni. Esimese kaane sise-
kulg 50%, tagumise kaane välis-
kulg 100% kallim.

Nr. 15.

Ilmub üks kord nädalas.

Toimetus ja talitus: Tallinnas, Kaarli tän. 8. Kaitseliidu staabis. Tel. 370. Toimetuse kõnetunnid igal äripäeval kella $\frac{1}{2}$ 9—10 h. Kuastöö arvatakse ainult siis tasu alla, kui sellele tasunõudmine peale kirjutatud. Tarvitamata ja tagasisaatmiseks markimata käsikirju alal ei hoita.

Väljaandja: Kaitseliidu peastaap. Vastutav toimetaja: kol.-lt. J. Maide. Tegev toimetaja: L. Sõerd.

Suur Tõll mitte muinaslooline, vaid ajalooline isik?

Helveetsia muinaslooline Tell välja kasvanud Saaremaa Suurest Tõllist?

Kes meist ei ole kuulnud Saaremaa Suurest Tõllist kui legendaarsest kangelasest Eesti rahva ajaloos. Seni on alati valitsenud arvamine, et Suur Tõll on muinaslooline isik ja mitte ajalooline, nagu seda kinnitab alljärgnev kirjutis. Pole ka huvituset, et sama kirjutise järele Helveetsia muinaskangelane Wilhelm Tell loetakse meie Saaremaa kangelasest kopeerituks.

Toimetus, kes ei julge küsimuse täieliku selguse puudumise tõttu autori väidetele kahe käega alla kirjutada, püsib arvamisel, et Suur Tõll ja Wilhelm Tell vahel püsib teatud sugulus vastuvõrdlematult. Selgitada tahab ainult, kas Suur Tõll tuli Helveetsiast Saaremaale või kanti ta nimi Saaremaalt Helveetsiasse. Kuna teame, et osa saarlasi on oma praegustele asukohtadele vanal hallil ajal tulnud Skandinaavia rüükidest, siis võib siin järeldusi teha mitmesuguseid.

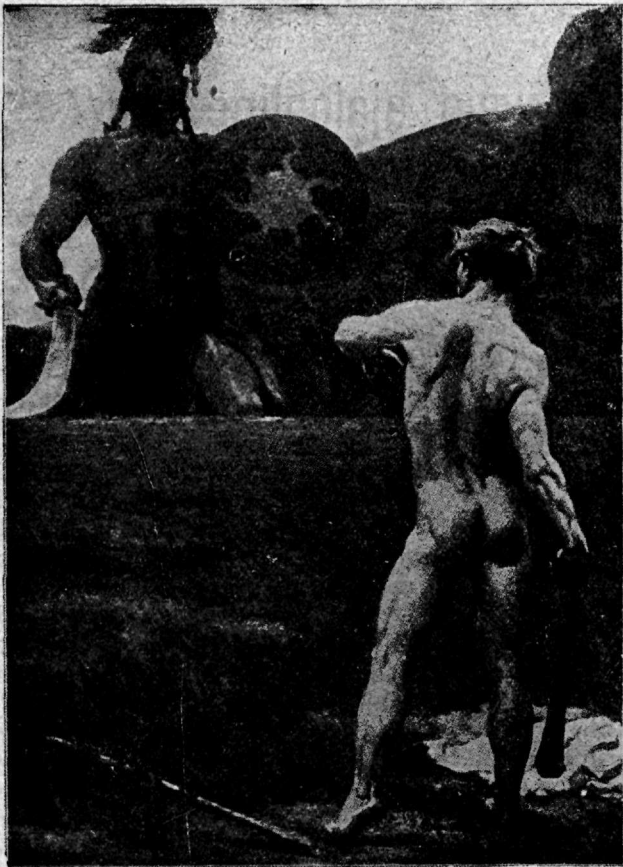
Ajaloouurija on teinud kindlaks, et Helveetsia vabaduskangelane Wilhelm Tell, on ajalooliselt põhjendamatu, muinaslooline isik. Nii seletab Meyeri leksikon, viies väljaanne, raamat 16, lehekülj 745:

„Tell, Wilhelm, eriti Schiller'ilt ülistatud Helveetsia luuleline kangelane, oletatavalt kanton Uri talupoeg... Telli elukäigust kirjutatakse veel, et tema 1313. aastal võitles kaasa Morgarteni lahingus... Pärast seda, kui juba Freiburg'i Guillimann 1607. a., siis baasellased Christian ja Isaak Iselin, Berni kirikuõpetaja Freudenbecher 1752. a., samuti Voltaire (Annales de l'Empire) Telli lugu nimetasid väljamõeldud jutuks (Fabel), on uuemal ajal ka

Kopp'i ja teiste uurimused kahtlematult viisil teinud kindlaks, et Tellist kirjutatud lood ajaloolistele dokumentidele ei vasta. Alles viieteistkümnendal aastasajal on Telli jutt ilmunud ja nimelt kahes värsijoonis. Aegidius Tschudi ühendas need üheks jutuks. Aastasade jooksul on mõndki veel juure lisatud... Uris ei saadud teha kindlaks ühtki Telli nimelist pere, küll aga tehti kindlaks, et kirikuraamatutes äramärgitud nimed „Tello“ ja „Täll“ on luuletused ja võltsimised. Lugu õuna pihta laskmisest on ürgvana, mis teisiti tuleb ette ka Persia, Daami, Norra ja Islandi muinasaja kangelasjuttudes ja Helveetsia ajaloolastelt viieteistkümnendal aastasajal kasutati vabastusloo ilustamiseks.“

Nõnda otsustasid nimetatud uurijad ja ajalooteadlased.

Omaval ajal elas nende ridade kirjutaja rea aastaid Lätimaal. Aastal 1903 või 1904 olin Kura rannas pardijahil. Seal juhtusin kokku kellegi vana eidekesega, kes oma vanadusest hoolimata nobedasti randa mööda sammus edasi. Küsisin, kuhu ta, vana inimene, nii hilisel õhtul veel läheb? Eideke seisatas — ja hakkasime rääkima. Mõne sõna järele märkas, et ta Läti keelt räägib mingis murdes. Küsisin, kas ta Läti soost ei ole? Sain vastuseks — olevat liivlane. Hakkasin temaga rääkima Eesti keeles ja vaata — mõistsime teineteist küllalt, mis oleneb sellest, et mina Eesti keelemurdeid enam-vähem tunnen. Korruga küsis vanake, käega minu jahipüssile näidates, kas mina olevat „alli noti silmavesi“? Küsimine oli mulle arusaamatu. Hakkasin pärima ja uurima. Jutukas vanaeit vastas esmalt üht ja teist, mis ma kõike ei mäleta, kuid järgneva jutu sisu oli umbes nii: Vanasti olnud küll palju suuri mehi, aga ka vaenlasi olnud palju. Olnud suur vägimees Tõll (Kas ta ütles Tell, Tõll või Tõll —

Taavet ja Koljat.

Saksa kunstniku prof. A. Kampfl pildi järele.

sema ma ei mäleta), see löönud oma rattapüssiga (või rataspüssiga) palju vaenlasi maha. Kord sattunud ta vangi ja viidud laevaga üle mere (Kuramaal nimetatakse harilikku kalameeste purjepaati laev). Merel tõusnud suur tuul ja Tõll — nagu meremees — pidanud käe külge panema. Lained löönud üle ääre laeva, mis vaenlase ülemale ajanud peale surmahirmu. Ta hüüdnud kurja häälega Tõllile: „a'a illinoti, si ilema wej si!“ Tõll ei olevat vaenlase ülema keelest saanud aru ja mõistnud „alli noti silmavesi“, mida ta mingiks sõimusõnaks pidanud, kuna vaenlase ülem käskinud teda laevaga ilustasi, s. t. ettevaatlikult, ajada. Kaldale liginedes, hüpanud Tõll laevast maale ja pääsnud vangistusest.

Eit lõpetas jutu ja sammus edasi. Et siin Tõlli ja Telli jutud põhimõtteliselt sarnanevad, sellele ma tookord ei tulnud. Seletamata jäi ka, mispärast jutustaja just mind nimetas „alli noti silmavesi“.

Ajaratas veereb püsivalt. Ei ole tal „jääma“ kohta, ei puhkepaika. Ta veeretab mu Pärnu randa. Kolm kuni neli aastat tagasi — see on umbes kakskümmend aastat pärast kokkujutustumist Liivi eidega Kura rannas — jalu-tasin ühel õhtul Pärnu sadamas. Oli laadapäev ja kihnulasi oli rohkesti linnas. Seisatasin ja silmitsesin kihnulaste elu ja „majapidamist“ paatides. Seisis minu kõrval üks maamees, vaatas kihnulaste poole, vaatas minu poole ja lausus mulle naeratades: „alli noti silmavesi“. See tuli minule kui ootamatu hoop. Küsisin, mis ta sellega mõtleb? Mees vastas: „Meil Tõstamaal nimetatakse nii kihnulasi; ega nad seda ei salli, saavad hirmus pahaseks, kui keegi neid nõnda hüüab.“

Järgmist juhust kasutades tegin juttu ühe Kihnu naisega ja palusin seletada, mis tähendab „alli noti silmavesi?“ Naine punastas ja avaldas piinlikku olekut. Ei vastanud sõnagi. Ütlesin siis, et minul mingit narrimist ega pilkeid mõttes ei ole, vaid sooviksin seda teada ainult uurimismõttel. Küsisin, mis on nott? Põiklemise järele tuli vastus: „Nott on väikest tõugu hüljes“. Sain viimaks seletuse, et notid olevat hallid ja hülgeküttide naerunimi olevat „alli noti silmavesi“.

Nüüd alles mõistsin, mispärast Kura ranna Liivi eit minule selle nime andis. Ta pidas mind hülgeküttiks.

Sellega oleks lugu olnud lõpetatud, kuid mitte veel selge. Peame küsima: kas tekkis naerunimi „alli noti silmavesi“ Tõlli vaenlase ütelsest „a'a illinoti, si ilema wej si“, mida Tõll oma meeoleolu kohe õieti ei mõistnud ja siis — pärast selgusele jõudes — sellest edasi rääkis, või on „alli noti silmavesi“ algupärasem? Et

meie meres notte vähe ette tulevat ja et hülgekütid mitte üksi notte maha ei noti, vaid üldse hülgi, võimalikult ikka suuri, annavad ju suuremad ka suuremat kasu, siis oleks naerunimeks kohasem ja õigem olnud „hülge silmavesi“, kui nimetus algupäraselt otse hülgeküttidele oleks määratud. Seejärel peame otsustama, et Tõlli kohta öeldud lause on kindlasti algupärane. Sellest siis tekkis Saarte elanikkudele, eriti hülgeküttidele, naerunimi „alli notj silmavesi“, nagu Tõll seda esimest korda kuuldes mõistis, mida küll enim aunimena kui naerunimena Tõlli või Telli mälestuseks peaks nimetatama. Edasi peame järeldama, et Tõll või Tell mitte luuline ei ole, vaid tõepoolest meie Saartel elas ja vaenlaste vastu võideldes oma kodu kaitses.

Kuidas juhtus Tõlli jutt Helveetsia? See võis ehk sündida katoliku preestrite läbi. Need olid keskaja võimukandjad, teadlased ja ainuõigustatud ajaloolased. Nad veeretasid ja veerisid ajalugu nõnda, kuidas heaks ja ilusaks arvasid. Häälik õ on võõrale keelele raske välja rääkida, nimelt Tõllist sai Tell, samuti kui sõnast ülem — ilem.

Mis tähendab „rattapüss“ või „rataspüss“? Saaremaa Tõll sõdis teatavasti vaenlaste vastu mingi ratasriistaga. See riist oli amb. Keskajal lasti nooli ja kuule ka vinnaga ülestõmmatavast ambust (see tähendab [h]ambapuust, kuna lihtne luuk või vibu oli hambapuuta). Tõlli ambul oli rauast hammasrata-vinn; rauast olid ka teised tarvilised osad. Selle „rattaga“ „keerutaski“ Tõll vaenlaste peale, nagu muinasjutt räägib ja rahvasuu põlvest põlve mäletab. Nii siis oli Tõlli amb rauast („ambu ru'ost“); see on sama laskeriist, mida Saksa keeles Armbrust nimetatakse, ja sama riist, mida tarvitatakse ka „Helveetsia Tell“. Teisiti ei võigi see olla; kui Tõll ja Tell on üks ja seesama, siis ka üks ja seesama laskeriist (Saksa keeles oleks õigem „Ambrust“ = ambu-ru'ost).

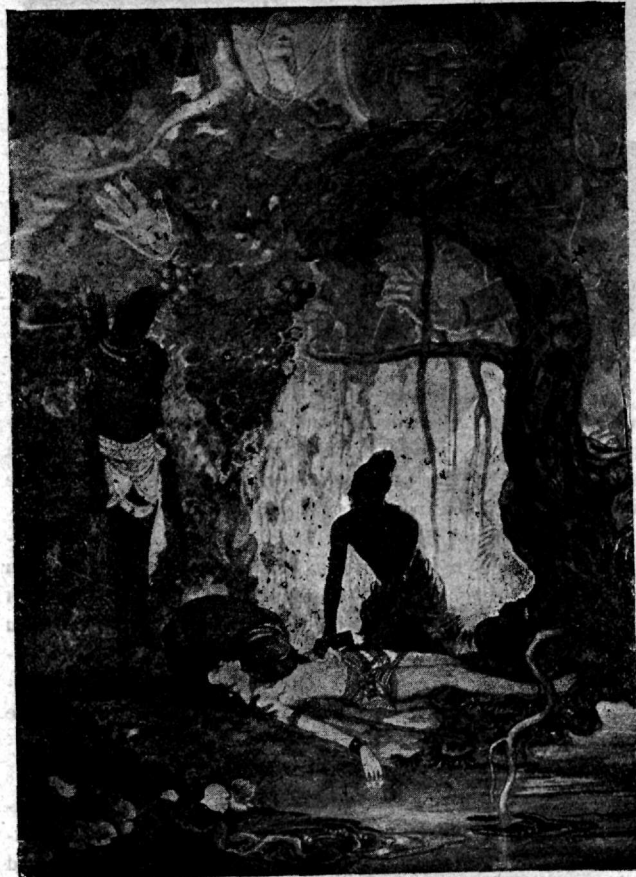
Siin leidsime, et ükski rahvas oma muinasaja kangelastega ei tohiks suurustada ja kiidelda. Ei või teada, kas need ei ole „laenatud“. Kes kelle käest laenas, seda on raske teha kindlaks, see nõuab palju uurimist ja palju aega, niivõrra palju, et ükski „mõistlik“ inimene selle peale oma kallist aega ei raiska — ei tasu vaeva ära. Kasulikum on ju fantaseerida, see

läheb ruttu, ei sünnita mingit peamurdmist ja vaimuvaeva. Luuletaja korjab valmist materjali sealt, kust ta leiab, ja teeb sellest ilusa jutu, aga uurija peab siis juurdlema, kust kõik see laenatud ja luuletatud materjal on kokku korjatud.

Meil on rahvasuus tuntud veel kangelane Villem. Võimalik, et Villem ja Tõll on üks ja seesama isik. Kui nii, siis oleks Villem Tõll täielik. Kahjuks ei ole ma juhust ega aega leidnud juttu Villemist ja tema elulugu uurida, nii et viimne küsimus vist minu poolt jääb lahendamata. Mis ma Villemist olen kuulnud, on veel vähe otsustamiseks.

Muinasjuttude rääkijatel oli (on) harilikult viisiks kohanimedid anda jutule oma ümbruskonna kohanimedest, mistõttu kuuldud jutud kantakse laiali. Samal viisil sünnib segadusi ka ajaarvuga. Siiski on võimalik — nagu eesolevast loost näeme — päästa lahti Gordiuse sõlm.

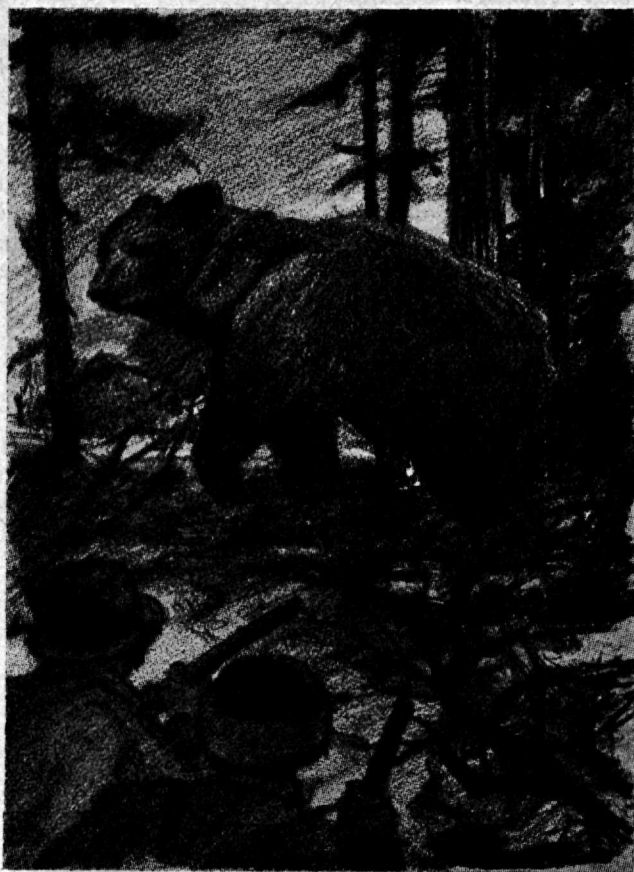
Aug. Laurij.

Moment India muinasjutust.

Karutapja—Läti Kalevipoeg.

Mütoloogiline kangelane liidurahva ajaloos. Palju ühiseid jooni meie Kalevipojaga.

Ajalugu ei hellita väikerahvaid. Vähemalt Baltimere rannikul asuvad rahvad on pidanud vanast haldist ajast alates hoidma ühes käes adra käsipuud ja teises mõõka, et kaitsta oma peremeheõigusi Baltimere siniste voogude ääres — põlisel kodumaal.

Meie saatused liidurahva *Latviaga* on olnud sarnased. Nagu meil, nii ka Läti rahval on ajalugu olnud üks pikk võitlus olemasolu eest. Ja nii nagu meie *Kalevipoeg* kehastab rahva kangelaslikku võitlust, tema rõõme ja muresid, kannatusi ja kustumatut lootust paremasse tulevikku, on Läti legendaarne kangelane *Karutapja* (*Latschplesi*), kelle nimelise ordumärgiga *Latvia* vabariik hindas oma vabadusevõitluse kangelasi.

See oli ammu, Läti rahva vaba põlve ajal, kui tõsis rahva seast vägimees *Karutapja*. Kuhugi *Kesk-Liivimaa* metsadesse oli vanemate poolt maha jäetud poisike. Karu-ema leidis väetikesse ja võttis tema enda hoole alla, soojendades ja toites inimest.

Aastad möödusid, lapsest kasvas mees, kellele jõu poolest ei olnud võrdset. Temale kasvasid karu kõrvad ja nendes peituski tema määratu jõud. Kui seni ürgmetsade valitsejaks oli karu, siis sai selleks nüüd karu

kasvandik. Ta võitles kõigi metsloomadega ja võitis need kergesti.

Kuid *Karutapja* ei võinud jääda metsa. Rahvas vajab tema abi, võideldes mitmesuguste vaenlastega. Kas on vähe musti jõude ja hädaohte poolpimedates põlismetsades? Kas on vähe kurjevaima ja hõelaid nõidu, kelle suuremaks sooviks oli teha rahvale kahju.

Harilikud surelikud olid jõuetud võitlema kurjade vaimude vastu. *Karutapja* oma imeväärse jõuga ja vahvusega tuli rahvale appi. Ta käis mööda *Läti* maad ja kõikjal tuli tal võidelda rahva vaenlastega. Kurjad nõiad olid jökke uputanud rahva kallima varanduse — imeilusa lossi. Selle päästmise tegi *Karutapja* enda lõplikuks ülesandeks.

Kõigiga oli *Karutapja* saanud valmis, viimane võitlus oli tal kõige kurjema ja vägevama nõiaga. *Daugava* jõe kaldal leidis aset ennenägematu kahevõitlus kahe vägeva vahel.

Nõid oli juba alla jäämas, kuid siis kasutas ta viimast abinõu. Teades, et *Karutapja* vägev jõud peitub tema karukõrvades, raius ta kangelasel kõrva maha. See nõrgendas *Karutapjat*, kuid ta sasis vaenlastest kinni ja heideldes langesid mõlemad *Daugava* (*Dvina*) jökke, vajudes jõepõhja. Seal kestab võitlus edasi kahe vägeva vahel.

Nii kõneleb rahvasuu. Need lood olid rahva suus laiali mitmesugustes teisedites. Nii nagu meile lõi eepose *Kalevipojast* Võru arst dr. *Kreutzwald*, nii kogus rahva hulgas laiali pillatud laulud ja jutustused üheks tervikuks, eeposeks, Läti kirjanik *Pumpurs*, kes teenis sel ajal ohvitserina Vene sõjaväes. Kauaaegse hoolsa töö järele võis kangelaslugu *Karutapjast* ilmuda 1888. aastal.

Jättes legendaarse kangelase isiku ja tema teod sellisteks, nagu nad olid rahvasuus, *Pumpurs* asendas osa loomi ja nõidu ajalooliste kujudega, inimestega. Eeposes on *Karutapja* suuremaks vastaseks *Must Rüütel*. See on rahva orjastamise sümbol. Olid ju rüütlid need, kes ka Läti rahva vabaduse lõppeks peale pikki võitlusi riisusid.

Karutapja võitleb *Musta Rüütliga* *Daugava* jõe kaldal ja sinna kukuvad lõppeks mõlemad. Rahvas usub, et jõe põhjas keeb võitlus vahetpidamata kuni tänapäevani.

Pärast seda kui rahva vabaduse eest võitleja vägimees oli langenud jõe põhja, oli kadunud ka rahva vabadus. Tuli orjaaeg ja rahvale langes pimedus. Kuid *Karutapja* võitleb edasi. Rahvas usub, et ta kord võidab oma vastase ja toob päevavalgele rahvalt riisutud ja allilma peidetud kalli varanduse. Alles siis, kui *Karutapja* võitjana ilmub oma rahva hulka, on *Läti* rahva vabadus lõplikult kindlustatud.

Ja ta tuleb. Valgus võidab pimeduse, vabadus orjuse ja rõhumise, hea kurja. Karutapja oli valguse ja vabaduse eest võitleja, seepärast ei jää ta alla Mustale rüütlile, vägivalja ja pimeduse sümbolile.

Nii kokkuvõetult Läti rahva kangelaslugu. Me leiame seal palju ühiseid jooni meie Kalevipojaga. Mõlemad jäävad võitmatuks, kuigi neid tabab õnnetus. Kuid mõlemad peavad jätma oma rahva ajutiselt abita, võõraste vägivalja alla. Sest ajalooratas veeres raskelt üle kahe naaberrihva, riisudes mõlemalt vabaduse.

Kuid orjaks jääb ainult see rahvas, kes kaotab vabadustungi, võitlushimu ja lootuse heledamasse tulevikku. Kalevipoeg tuleb kord ja lootus Karutapja võidukasse tagasitulekusse hoidis ka Läti rahva puisti. Aastasajad võivad rusuda rahvast orjapõlvega, kuid

kord, kord tuleb aeg, mil rahvas saab endalt maha raputada ahelad.

Kui meie liidurahval, Lätile, tuli see suur silmapilk, siis näitasid paljud rahvapojad samasugust kangelaslikkust nagu Karutapjagi.

Rahvas vabanes. Selle mälestuseks asutati pärast Läti vabadusvõitluse lõppu „Karutapjate ordu“ aumärk, millel — nagu teada — on kolm järku ja millega austati kangelasi.

Ühine vabadusvõitlus löi verevendluse Läti ja Eesti rahva vahel. Nii nagu meil ehib vabadusrist paljude Läti sõjakangelaste rinda, nii näeme ka Karutapjate ordu märki meie vabadussõjalaste rinnal.

Need seovad ja ligindavad. Mitte kui elutud asjad, vaid kui mälestusmärgid ühistest võitluspäevadest.

„Rhöni-ratas“ — uus spordiharu.

Algav hooaeg lubab uusi sportimisvõimalusi.

Suur sportimishooaeg on algamas. Juba võib näha kergejõustiku „esimesi pääsulkesi“, jooksjaid, tegevat jooksumatku vabas looduses. Praegu küll veel villastes kampsonites, kuid kauaks seda pori ja külma enam jätkub. Varsti kutsuvad spordiväljad, kutsuvad kogu avar loodus inimesi sportima ja karastama keha.

Sel puhul oleks ajakohane kõnelda uuest spordist, õigemini uuest sportimis- ja võimlemisabinõust, mida käesoleval aastal suve jooksul tahetakse tutvustada kogu Eestile.

Kõne on n. n. „Rhöni ratta“, mis välismaail võeti tarvitusele esmakordselt sakslaste poolt Berliini kehalise kasvatuse ülikoolis ja Eestisse toodi läinud aastal kultuurkapitali kehalikultuuri sihtkapitali valitsuse kehalise kasvatuse inspektori hr. Idla poolt.

Mis on „Rhöni ratas“? — See on universaalne abinõu võimlemiseks, milles on koostatud kõik, mis inimesele leidlik vaim suudab välja mõelda. Kuid peale tehnilise võimlemise ja keha väljaarendamise on „Rhöni ratas“ ikohane ka uuelaadseks spordiks, omapäraseks sõitmiseks lagedatel väljadel, millisel spordil on rida jaatavaid külgi ka inimese hingeelule.

„Rhöni ratta“ konstrueerisid sakslased ja oma nimetuse sai see uus sportimisabinõu samanimeliselt maa-kohalt Saksamaal, kus ratas esmakordselt toodi avalikkuse ette.

Uue sportimisabinõu konstrueerimisel mindi välja seisukohast, et see peab vastama kui sise- nii ka välis- harjutusteks ja peab asendama võimalikult palju üksikuid võimlemisabinõusid. „Rhöni ratas“ kujutabki enesest roobaspuid, rõngaid, kangi j. t. abinõusid. Kuna roobaspuid on raske võimlemissaalist viia kaasa vabasse loodusesse, samuti seal kangi, rõngaid jne. on peaaegu võimatu kasutada, võimaldab „Rhöni ratta“ konstruktsioon selle moodsa spordiabinõu kasutamise võim-

See on võimalik ainult peale kestvat treeningut.

Tehke järele!

lemisruumis ja vabas looduses, esimesel juhtumil jääb ruumi puudumisel ainult ära sõitmine rattaga.

„Rhõni ratas“ koosneb kahest paralleelselt ühendatud kergest ja tugevast metallist rattast, mille suurus diameetris on 140 kuni 220 sentimeetrit.

Rattad on valmistatud torudest. Eriliselt elastisest terasest valmistatud kahekordne ratas on nii kerge, et seda võib üks mees vabalt tõsta, kuid samal ajal ratas kannab suurt raskust, vabalt 4—5 meest. Kahe ratta ühendustugesid kasutatakse käe- ja jalapidemeiks.

Kuigi „Rhõni ratta“ konstruktsioon on äärmiselt lihtne, ratas siiski võimaldab end kasutada nii mitmekesiselt, et sellest millalgi ei tüdine.

Kõigepealt saab muidugi teha kõiki neid harjutusi,

mida tehakse roobaspuudel, rõngastel, kangil jne. Siis saab rattal hõlpsalt teha mitmekesiseid püramiide.

Kõige huvitavam on sõitmine „Rhõni rattaga“, mis võib sündida kas üksi või kahekesi. Sõiduks peab olema lage, tasane maastik, võimalikult kõva ja kuiv.

Sõitja asub ratta keskele, kinnitab jalad vastavatesse rihmadesse ja haarab kahe käega kinni rataste ühendustugede küljes olevatest sangadest. Nüüd lüüakse ratas keha hooga veerma, kasutades edasilükumiseks peaaegu samalaadilist hooandmist kui kii-kumisel.

Soodsatel tingimustel, kõva ja sileda maapinna ja väikese kallaku juures on „Rhõni rattaga“ võimalik saavutada õige suurt kiirust, 30—40 kilomeetrit tunnis. Sõidul on võimalik ratabt juhtida igas suunas.

Sõit „Rhõni rattaga“ on täiesti hädaohutu, kui sõitja ei lase ise käsi lahti. Ratas ei kuku millalgi äkki lapiti maha, seetõttu ei saa hooga liikuvat ratabt ka silmapilkselt panna seisatama. Kui hakata ratabt kalututama maha või tahab ta maapinnast olenevalt kukkuda, siis teeb ta enne hulga ringe, mis jäävad ikka väiksemaks, liikumiskiirus jääb väiksemaks, kuni suur ratas vajub aeglaselt ja pehmeit maapinnale.

Kuna „Rhõni rattaga“ sõites inimesel ühe sekundi jooksul on kord ülal jalad, kord pea, arendab niisugune sõit kõigepealt julgust. Teiseks harjutab see orienteeruma igas kehaseisendis. Sõitmisel on lõbu ühendatud keha arendamisega, sest sõitmine „Rhõni rattal“ paneb tegevusse kogu keha ja annab võimaluse pingutust üle kanda kord ühele, kord teisele kehaosale.

Välismaail on „Rhõni ratas“ võetud tarvitusele politseis, tuletõrjes ja sõjaväes. Eriti kasulik on „Rhõni ratas“ lennuväes. Lendurite harjutamiseks „surmasõlmedega“ ja kõrgema pilootaashi teiste trikkidega olid seni tarvitusel erilised aparaadid, kus lendurõpilased sees istusid ja lasid aparaadil end õhus kukerpalli visata. Nüüd on võetud tarvitusele „Rhõni ratas“, mis harjutab samuti „surmasõlmedega“, kuid teeb seda ühendatult kasulikku spordiga.

Kehalise kasvatuse inspektori hr. Idla poolt Eestisse tooduna meie ainuke „Rhõni ratas“ oli tarvitusel läinud suvel Pärnus korraldatud võimlemisõpetajate täienduskursustel ja leidis seal vaimustatud poolehoidu. Eeloleval suvel korraldatavatel suurtel spordi-propaganda-päevadel kavatakse „Rhõni ratabt“ demonstreerida kogu Eestis.

Kaitseliidu malevatel oleks soovitatav „Rhõni rattaga“ kehalise kasvatuse inspektori juures tutvuda. Võib-olla leidub võimalusi nende muretsemiseks ka kaitseliidu sportlastele. Hind, suuruse järele 80—150 krooni, on meie oludes küll natuke kallis, kuid ei tohiks olla ülepääsmatuks takistuseks. Võetuna kaasa suvitsesse laagritesse, välisõppustele ja kõljkjale, kus vabas looduses on koos kaitseliitlasi, „Rhõni ratas“ oleks kindlasti tõmbejõuks, mis ergutaks sportima ja tulema kaasa ka neid, kes seni spordile on suhtunud loiuult.

Apis.

Eesti prohvet Jaagori Jaan.

Mees, kes kuulutas ette lühikest seelikut ja käesoleva sajandi tehnilisi saavutusi.

Kas olete kuulnud Eesti prohvet Jaagori Jaanist? Ei! Siiski, niisugune tark ennustaja elas kord Tõstamaa kihelkonnas, nagu sellest N. Masso jutustab E. Kirjanduses m. s. järgmist:

Jaagori Jaan (Jaan Pillman) on sündinud Audru kihelkonnas, Võlla vallas, Soeva küla „Jaagori“ talu saunas. Ta sündimisaeg ei ole täpselt teada, aga teatud inimeste eluea järele, kes teda on näinud, võib arvata, et ta sündimisaeg oli 1790. ja 1810. a. vahel, sest 1845. a. paigu oli tal juba 50—60-aastase mehe nägu.

Ka selle prohveti välimus ei osutanud igapäevase mehe ilmet. Ta olnud pikk ning sirge jumekas mees, kelle lõuga suur punane täishabe kaunistanud. Silma-vaade olnud tal terane ja pilk läbitungiv.

Peale prohvetliku „vaimu“ saamist tegutsenud ta Pärnu maakonna läänepoolses osas: Audru, Tõstamaa ja Mihkli kihelkonnas. Ümberkaudne rahvas nimetanud teda „rumal-Jaaniks“ või „hull-Jaaniks“, sest esiotsa ei võinud ju keegi arvata, et Jaani ettekuulutused võivad täide minna. Ometi hakkasid ta ennustused tõeks saama juba Jaani eluajalgi.

Kord olevat keegi vanamees (vist kirjamehe Mart Soobergi isa) Jaanilt küsinud: „Kuule, vana Jaagori-isa, kes räägib sulle ette niisuguseid asju, mida sa kuulutad? Näed sa ka seda kuulutajat?“ Ja prohvet vastanud, et ta kedagi ei näe ega kuule, kes temale seda ilmutab. *Ka ei kuule ta siis midagi, kui ta käib, istub või midagi teeb; aga niipea kui ta pea puhkamiseks maha paneb, antakse talle teada, mida ta otsekui loomusunnil peab tegema või rääkima. Kui ta saab ühe*

asjaga valmis, siis antakse talle jälle teise asja tulevik teada, mida ta peab rahvale kuulutama.

Viinavõtja mees pole ta olnud. Käinud küll mõnikord ka kõrtsis, et niisama teistega juttu vesta, ja noorem eas mänginud ka torupilli-lugusid, aga viinatilka ei olevat ta suhu võtnud. Keegi vanake teadis rääkida, kuidas Jaagori Jaan oma prohvetliku tarkuse saanud. Ühel mihklipäeva õhtupoolikul uinunud ta kodu ahjukummil magama. Siin näinud ta imelikku und ja kellegi hääled olevat talle ütelnud, et ta võib targaks ja kuulsaks saada, kui ta läheb karja-aeda, sarviku jäära pea ühe hoobiga otsast ära lööb, keedab ja sööb, kuna ta aga jäära keha peab viskama lindudele. Selle juhatause järele ta teinudki.

Rahvas pidanud teda esiotsa hulluks, hoidnud temast eemale ega ole tema ilmutusi uskunud. Aga pärast, kui juba mõni ettekuulutus läinud täide, olnud rahval ta vastu aukartus.

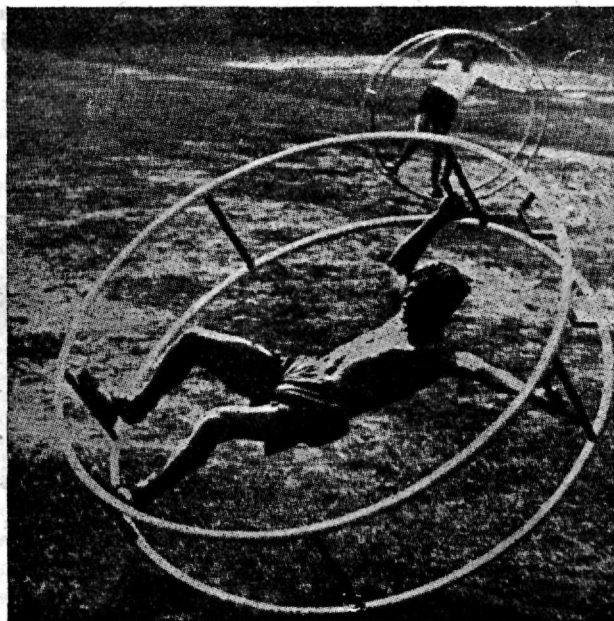
Toome siin mõned ta teod ja ettekuulutused, mida ma lapsepõlves ja pärast olen vanemate inimeste suust kuulnud.

Ühe suvise pühapäeva hommikul tuli prohvet Jaagori Jaan Audru Liivamõisa põldude vahelisel postmaanteel inimestele vastu, kui need pühapäeva-riides Audru kiriku poole ruttasid, ja hakkas noomima: „Naised, tüdrukud, visake punast karva seelikud seljast ja verekarva pearätid peast, sest need on hirmsad Jumala meelest. Pange hallid riided ümber, — neid hakkavad peagi kõik mehed kui ka naised kandma. Aga pea tuleb aeg, mil valgeid riideid kantakse.“

Teine kord kuulutanud ta: „Suur segadus tuleb usuasjus; rahval käivad kirikuteed vastamisi: ühed lähevad lõunaõhtu poole, teised — põhjahommiku poole. Ja mis veel imelikum: inimene läheb kirikusse ja viskab lauluraamatu nurka, sest et kirikus seda enam ei tarvitata.“

„Pühadus määratakse mustaks, pillid hakkavad Audru kirikus hüüdma. Mil viisil leitakse kirikust veel õiget õnnistust?“

Viimane ettekuulutus läks varsti täide, kui Audru kirikus ka orelid üles seati. Oli see sündinud, siis seadis ühe pühapäeva hommikul ka prohvet enda puhtamalt riidesse, et minna Audru kirikusse. Kuid lauluraamatut pole ta enam kaasa võtnud, visanud aga endale rihmaga üle öla rippuma hülgelahkse kaelakoti, millesse surunud kolmetorulise pilli, mida ta noorpõlves puhunud ja mis nüüd seisnud peaaegu tarvitamata. Kirikus võtnud ta isteplatši otse kooride ja orelite all. Kui kanter rahvale laulu juhatamiseks esimese salmi mängimisega lõpule jõudnud, võtnud prohvet torupilli oma kotist välja ja hakanud nobedasti mingit lustilist lugu mängima. Kuid mehel pole lastud lugu lõpuni mängida. Vaevalt saanud ta alata, kui kaks võõrmündrit tal kraest kinni haaranud ja vastupüülemise peale vaatamata ta kirikust välja murule talutanud.

Parajas sõiduhuos.

Kirikus võttis ta isteplatši otse kooride ja oreli all ja ... hakkas nobedasti mingit lõbusat lugu mängima.

Ent prohvet hüüdnud neile nagu vabanduseks: „Kui juba saks ülal mängib, mis pärast siis mina all talurahvale ei tohtinud mängida?“ Väljaviijad jäid aga kiriku ukse juure vahti pidama, et rahurikkujal enam ei pidanud olema võimalust pääseda kirikusse.

Ka pärast on teda kirikust hoitud eemal.

Mõni aeg hiljemini läks ta Audru mõisa ja juhtus tulema teotuppa, kus parajasti ahi küedes. Ahju kõrval seinal rippusid aga kiltri pulgad, kuhu olid teomeeste tööpäevad peale löigatud. Ta võttis pulkadekimbu ja viskas tulle, öeldes: „Nii kaovad kord teopäevad, nagu need pulgad.“ Keegi teomeses Ott näinud teopulkade hävitamist ja viinud prohveti opmani (valitseja) ette. See hakanud pulkade saatuse pärast prohvetiga kurjustama. Siis aga haaranud prohvet, kes enese veel küllalt tugeva tunnud olevat, opmani kõrist kinni ja hüüdnud: „Ott, too nuga; nüüd on Punu käes, — nüüd teeme nuumhärja vagaseks.“ Suurt vaeva kulunud juuresolijail, enne kui opman kurja vanamehe kiiusist lahti pääsnud. Tagajärjed olnud prohvetile pahad: ta pandud vangi ja antud kaelakohtu kätte. Pärast, kui ta kohtu karistusest pääsnud, keelatud tal ära oma valla piiridest lahkuda ja kaelakohtu käsul pandud vallast kaks meest teda igapäev valvama, et ta keelatud kohta ei läheks ega kellelegi kurja ei teeks. Iga 24 tunni tagant vahetati vahte. Ka olid vahid kohustatud prohvetile oma leivakotist prii söögi andma.

Ei ole teada, kui kaua ta selle kohtuotsuse järele vahi all seisis, aga pärastpoole hulkunud ta jälle vabalt ümber ja käinud Pärnu ümberkaudsetes valdades.

Ükskord tuli ta vaimu juhatusel Voltveti metsa, mõötis siin suure tüki metsa välja — tulevaseks vabrikuplatsiks ja hakkas siis mõtlema, et kellele seda nüüd teatada, sest inimeste elukohti ligilähidal ei olnud; pealegi oli mets paks ja suurtee kangel. Järele mõtelnud, sammus ta pisut suurtee lähemale, valis siin välja ühe kõrgema männi, ronis üles selle latva ja laskis, kui oli natuke aega ümber vaadanud, paar tosinat korda

käokukkumist õhku kaikuda. Ta vaev ei olnud asjata. Mäni alla ilmusid inimesed ja palusid teda puuladvast maha tulla aru andma, mida ta siin kuulutab. Kui ta alla sai ja kuulutas, et need suured mäniid võetavat seal maha ja ehitatavat sinna suur vabrik, siis pandi ta juttu naeruks. Ta viidi mõisa ja anti kaelakohtu kätte. Kohus laskis tal poole pead juustest puhtaks pügada ning poole habet ära ajada ja ta mõneks ajaks paigutada vanglasse.

Ühel ilusal soojal kevadisel päeval kõndis kubjas Andres Leppik Võlla mõisa väljal valget keppi käes keerutades ja vaatas hoolega teomeeste kündi. Sammudes jõudis ta tee ääre, mis Kärbu külast viib nimetatud mõisa. Seal näeb ta üht meest enesele liginevat. Mees ei olnud keegi muu kui prohvet Jaan Pillman. Kupja juure jõudes ütles ta: „Tere, kubjas kullu-luluke! Sina see rahva tagasundija siin oledki! Ei niisugune vaba elu kesta mõisahärral kaua. Küll sellele omal ajal jõuab kätte lõpuots! Üksainuke saks mõisas, suured põllud, metsad, väljad, vallad kõik tema valitsuse all... Põllud kündjaid täis, kubjas, kilter sunnivad rahvast kiirelt tööle... See maa mõõdetakse kõik ära samm sammu kõrval ja jalapöid jalapöia ääre. Sirged uulitsad aetakse käimiseks läbi, majad ehitatakse mõlemale poole ääre, mõisamajast saab kirjutaja elukoht. Kõik elavad siin siis vabalt.“ Sellega oli prohvet ilmsesti ette kuulutanud meiepäevist mõisamaade planeerimist ja mõisamajade ärakasutamist.

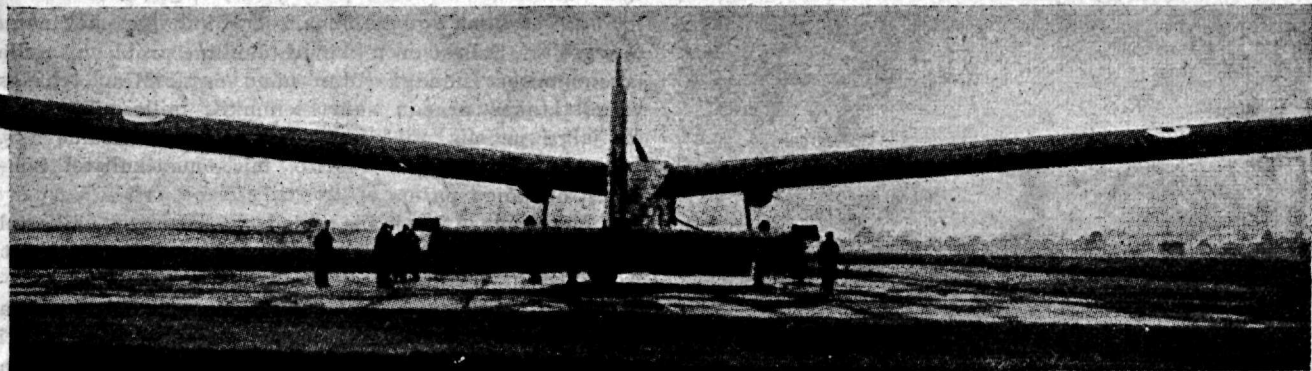
Sagedasti kuulutanud prohvet öeldes: „Viimaks on maid küll, aga ei ole enam maade tahtjaid; seitse naist tulevad üht vanakest (meest) paluma, et see neile pihutäie vilja maha külvaks. Paremad mehepojad on kõik sõtta kutsutud.“

Kord pildunud ta vaskraha-tükke, sõnudes: „Tühjad ei maksa tulevikus midagi: kaks kopikat ei maksa enam kaht, viis kopikat enam viit; niisamasuguseks läheb lugu ka kümnekopikaliseaga.“

Ka järgmised tuleviku mõnused olevat Jaagori Jaan ette näinud: „Postid püstitatakse teede ääre ja

„Ott, too nuga, nüüd on Punu käes, — nüüd teeme nuumhärja vagaseks.“

Siis ja nüüd.

Veerand aastasada lendu pilvedes.

Louis Bleriot.

Kui ma 25. juulil 1909 lendasin üle kaanali hõbedase pinna, olin esimene mees, kes kunagi oli lennanud üle mere, ja olin peale selle noor ja täis jõudu. Olin täiesti teadlik selles, millise pilke ja naeru alla oleksin langenud, kui mu katse oleks ebaõnnestunud, kuid see asjaolu ei hoidnud mind sellest sugugi tagasi. Sest ajast saadik on paljugi juhtunud. Lindbergh ja teised on lennanud üle ookeani ja lennuasjandus on arenenud sel määral, nagu poleks seda osanud uneski arvata. Olen ise nüüd liig vana lendamiseks, kuid töötan edasi lennuasjanduse tuleviku ja arengu heaks.

Omandasin esimesed lennukogemused ajal, mil lendamine oli veel mingi kangelaestegu. Tol ajal oli lendamine hulljulge mäng, ja imestan veel nüüdki, et me masinad tõusid õhku ja lendasid ja et me kõik ei saanud surma nende katsete juures. Meil polnud kedagi, kellelt küsida nõu. Me pidime ise kõiges jõudma selgusele ja oma eksimuste eest saime maksa purustatud

tiibadega ja purustatud kehadega. Nüüd on kõik teistsugune. Lendamine kuulub nüüd juba suurtele hulka-dele ja mitte enam harvadele. Jules Verne'i fantaasiakujutused on muutunud tõeks. Sajad tuhanded inimesed lendavad täna, ja homme on nende arv tõusnud juba miljonitesse.

Selle järele kui vennaksed Wright, Farman, Latham, Santos-Dumont ja mina olime konstrueerinud oma esimesed kummalised lennumasinad, millega otse-kui hürppasime linnast teise, või kui Pegond, esimene õhuakrobaat, hämmastas maailma looping the loop'iga, andis maailmasõda lennuasjandusele suure tõuke edasi. Sel ajal otsustati sadu ja tuhandeid tehnilisi probleeme, mis harilikel oludes oleksid nõudnud aastakümneid aega. Ookeanilennud, Lindberghi, Byrdi, Costesi ja teiste samasuguste sõidud osutavad ainult, et lennumasinale ei ole miski võimatu ja et mis kord on tehtud, seda võidakse teha aina uuesti. Küsimus on ai-

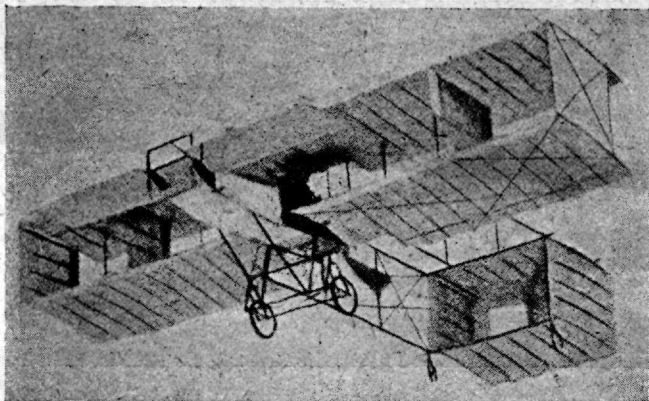
kellukesed pannakse nende otsa rippuma; lõngad kiunuvad ja vinguvad kellukeste küljes. — Tulehärjad müraavad teesid mööda ja laevad merel sõidavad tuleratatega. — Inimene istub kahe ratta peal kui puukänd ja sõidab edasi: pole hobust ega mingit abituge nähtaval.“ „Vilja ei mõõdetata tulevikus mitte väkaga, mõõduvakk visatakse nurka; müües ja ostes kaalutakse vilja kaalude ning vaekaussidega. — Ka raudkiivid lähivad viimaks nii kalliks, et neid kaaluga katsutakse müüa.“

Prohveti ajal kandis Eesti rahvas pikki üliroivaid, kuubi ja seelikuid. Korra võtnud Jaagori Jaan oma pika kuue seljast, rullinud selle kokku, asetanud raidepakule ja raiunud tal tüki alt maha, öeldes: „Ilm läheb uhkusega hukka. Tulevikus kannavad kõik lühikesi kuubi: hea põli ja saksa rõivad saavad talurahvale osaks. Elu läheb viimati kirjuks, pole enam muud kuulda kui r a h a ja r a h v a h ä ä l. Selle järele tuleb veel üks kukeiga head aega.“ — „Aga mis siis tu-

leb?“ küsitud talt. — „Maailma ots,“ olnud lühike vastus.

Mitmed prohveti poolt mõõdetud ja näidatud maanteed asemed on Audrus ja Võllas veel tänapäevani teedeks tegemata. Niisama ootab täideminemist kuulutus: „Easalu küla (Võllas) karjamaale, endisele Purjunõmmele, ehitatakse kruusakividest kirik ja „Küti“ talu karjamaale, sinna, kus üks kasemetsaga kaetud kõrgem koht möödaminejale silma paistab, tehakse saksa maja.“ (Siin räägitakse betoonehitistest, mis vanemal ajal olid hoopis tundmatud.)

Ka tähendamissõnu on prohvet rääkinud: „Pärnujõe tehadse kord nuumhürgade peadest sild (teise jutu järele tehtavat säärane sild Riiast Peterburisse). — Audru mõisa maale tekivad verelombid. — Audru mõisa heinamaa mererannal saab kasakate (või türklaste) hobuste koplüks, Audru kirik Türgi hobuste talliks. Audru mõisa härrastemajast saab suur koolimaja.“

Farman'i lennuk 1908. a.

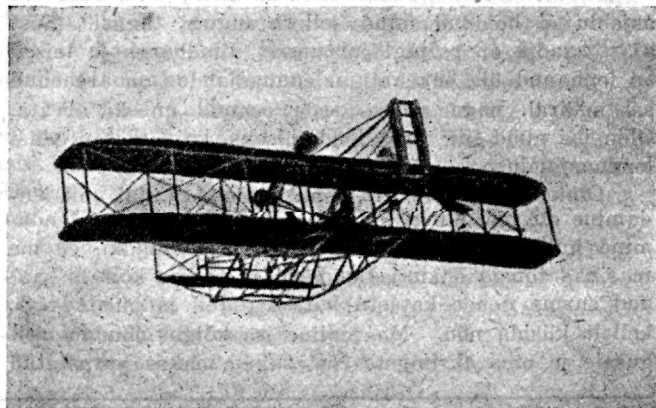
nult ajas. Kõige halvem takistus on nüüdsel ajal kaugus. Lennukite ehitajad ja juhid püüavad ühisel jõul lahendada seda küsimust ja selle järele, mis Costes ja Le Brix on teinud, võidakse öelda, et mandritevaheline lennuküsimus on saanud oma lahenduse.

Kui lendaja saab esimese klassi lennuki, on teiste asjaolude korraldamine üsna hõlpus. Liigset kuumust saab vältida seega, et lennatakse kõrgemal, ja liigset külma jälle elektrikutte abil, masinarikete tarvis on vaja lennujaamades valmis varuda tagavaraosi, juhiga juhtuvate õnnetuste või ta väsimuse puhuks on vaja, et oleks lennukil kaasas mitu juhti. Lend öösel on hõlpus, ainult maandumine on raskem, aga seda võidakse kergendada maandumispaikade valgustamisega ja raadioraaportite saatmisega. Söögitagavarade kaasavõtt on ainult natuke keerulisem kui tavalisele autoretkele minnes.

Kõik see kinnitab seda, et mandrite vaheline lennuliikumine on ainult ajaküsimus ja nõuab ainult sobivate lisaabinõude edasiarendamist. Mis puutub ookeanilendudesse, siis peame tähendama, et Lindberghi ja teiste sooritatud teod on olnud ainult katsed, mis põhjensid julgusel, vastupidavusel ja õnnel. Nad näitasid, et lennuk võib sõita üle ookeani, aga meie ülesandeks on

näidata, et sama võib sündida korralikult iga päev nagu laevasõitki. Sellest on tekkinud tehniline probleem, mille lahendamiseks minagi võtan nüüd osa. Minu tehases valmistatakse praegu suurt lennukit, mille pikkus on 52 jalga ja mis on kavetatud Atlandi lennulaevaks. Lennureis läheks üle Asorite, mis õhustikulistel põhjustel on kõige parem.

Me teame Atlandi üle sadade aastate eest väikestel purjelaevadel sõitnud kaptenite päevaraamatulist, et Asoritest möödaminev reit on kõige parem oma soodsate tuulte pärast, kui purjetada idast läände. Kuna lennukimootor, nii täielik kui see meile ka näib, siiski kergesti rikki läheb, varustame oma uue lennulaeva nelja mootoriga, millest igaüks on nii tugev, et jõuab tarbekorral lennukit hoida õhus. Meeskonda kuulub kaks juhti, mehaanik ja raadiotelegrafist. Me lennulaev on muidugi varustatud praegusaja sisseseadega. Pikad proovilennud Aasia ja Aafrika üle on tingimata vajalised, enne kui asume üle ookeani lendama — mis ei või sündida enne tulevat suve. Kui vastu kõiki oletusi kõik lennuki mootorid läheksid rikki, võidakse tiivad lennukist kergesti eraldada, mil kombel lennukist moodustatakse paat, mis püsib veel järgmise lennuki saabumiseni.

Wrighti lennuk 1908. a.

Nõiutud küla.

Juhan Jaik.

Karitsa küla Võrumaa lõunaosas on igapidi mõistlik küla. Ei ole enne ega ka pärast sõdasid räägitud midagi halba sellest külast. Sõjaajal aga siiski kord nagu oli kaalul selle küla puhas nimi, kuid õnneks asjaolud selgusid ruttu, tänu leitnant Kaarbergi nupukesele. Ja et seegi ainus kahtlusevari küla ausa nime kohalt hajus nii ruttu, seegi oma poolt on tõenduseks, et Karitsa küla on aus ja korralik küla.

Ühe lõunarinde rügemendi värskel kompaniil oli sügav, paljutähendav suurpäev. See polnud mõni aastapäev, — rügement võis oma iga arvata alles päevade, — polnud ka mõni suur paraadi-päev, ei, see oli harilik kompanii sõjategevuse päev, ilma välise pidulikku-

seta, polnud mingisuguseid sõnu ega žeste, ei olnud kiitmisi ega laitmisi, kuid suurpäev oli ta siiski, vähemalt kompanii juhtide teades, kuigi ka need ei teinud sellest suuri sõnu, ei saanud aega pikemalt mõteldagi, kuid nad tundsid seda siiski, kas või sellestki, et üks suur raskus oli langenud südamele ära. Vahel kompanii ülem Kaarberg küsitles eneselt, et milleks see imeline rõõmutung veres, ja mõistis siis kohe — ah, tõsi, see kivi on nüüd südamele ära. Kuigi sõja olukorras neid kive on juhil südamele otse mõõtmata koorem, siiski tundus selget rõõmu, kui see üks kivi, see kõige varajasem, on langenud ära ega pigista enam närve.

See oli tol varakevadisel ajal, kui vaenlane oli lõu-

narindel tunginud Võru alla. Rinne oli veninud seetõttu pikemaks, vastuseisvad väeosad haryemaks. Abivägesid oli tarvis nii tühjade aukude täiteks, kui ka vaenlase tagasitõrjumiseks. Ja selleks läkitati tagavarapataljonist teele muuseas ka see kompanii, mille ülemaks oli leitnant Kaarberg.

Kui ešelon öösel sõitis sihtjaama poole, siis leitnant Kaarbergil polnud und. Üks küsimus vaevas — mis saab täna kompaniist, kuidas saab ta oma kompaniaga toime, kuidas näitab end sõjas tema kompanii? Mehed olid vähe tuttavad, ettevalmistus puudulik — kõiksuguseid üllatusi võib tulla. Lahing võib kukkuda välja nii narristi, et oled oma asjaga nii sees kui sees. Ja kui kord on kompanii vaim segi, siis seda nii kergesti tagasi ei too. Liiategi veel, kui meestele juba hakkavad mõjuma sõjapäevade raskused ja puudused.

Ainult üks oli tähtis — kuidas kujuneb esimene lahing? Vana vilunud sõjamees teadis seda kui aabitsatõde, et esimene ristimine tulega on aluseks tulevikule. Kui esimene lahing võidetakse, siis on tulevik lootusrikas, siis mehed on valmis lövid, keda peab püüdma vaos hoida, taltutada. Kuid kui esimene lahing kaotatakse, siis mehed võivad muutuda nii, et nad polegi enam mehed, siis kas peksta malgaga tagant või vii vanakraamiturule ja müü ilma eest maha, kui aga lahti saad. Asja meestest siis suurt ei ole.

Sedasorti küsimused ja mõtiskelud vaevasid leitnant Kaarbergi kogu tee kuni liinile, kogu aja enne pealetungile asumist. Saades juhatusele ülesande teatavaks, helises see küsimus ka veel õige kõvasti lahendusel olevate ülesannete, tarviliste korralduste ja tegevuse läbimõtlemissuures mõtetevirnas. Ainult kui lahing juba algas, ununes see küsimus, ununes samuti nagu ta kompanii tublidel sõduritelgi ununes kõik muu meelivallanud lahingupinevuse ja tulistamisehasardi ees. Ununes see eilne mure lahingutegevuse kõikide meelte pinevuses, jäi kõrvale ega olekski tohtinud tulla meeli segama innukas tegevuses.

Ja nüüd lahingu lõpul, kui kompanii oli täitnud oma ülesande mängleva kergusega, näis, et oleks saadud jagu isegi palju suuremast vastupanust, kus päeva kestnud lahingu järel jõuti isegi kaugemale kui oli seatud ülesandeks ja kus kompanii oli näidanud haruldast vaprust ja mehisust, nüüd, mil leitnant Kaarberg sai jällegi tõmmata hinge tagasi, nüüd tulid taas meele ennised muretsemised ja kartused, ning leitnant Kaarberg tundis, et südamele oli langenud õige rõhuv kivi.

Ja ta tundis, et nüüd on kompanii suurpäev. Ta tulevik oli sama hästi kui otsustatud. Enne kompanii oli Kaarbergile suur küsimusmärk, nüüd ta kompanii oli sada rõhutusemärki kõige kiitvama sõna ümber. See oli nüüd vaetud, kaalutud, proovitud ja leitud olevat tubli.

Kas see polnud sügav, paljutähendav suurpäev? Oli. See polnud suur paraad ega hõiskepäev, kuid selle päeva suur tähendus säras küllalt selgesti vastu kompaniiülema Kaarbergi kui ka teiste juhtide näolt.

Hämardudes jääd peatuma kuski kungastikul. Kulus hulk aega, kuni saadi mehed peatuma. Üksikuid ettejooksnuid oli raske kutsuda tagasi ühisele peatusliinile. Neil minuteil leitnant Kaarbergil oli uus mure — õõ

tuleb peale ja kui mehi ei saa peatada, siis jooksevad kõik õistele väljadele laiali, kust neid enam kokku ei kogu. Kuid ometigi saadi mehed kõik peatuma ning siis selgus uus rõõm — polnud ainustki surnut ega haavatut, kuigi edasitungil mööduti paljudestki vaenlase surnukehadest.

Suvine või kevadine lahingupäeva õhtu sarnleb nii mitmetigi mõne teise tööpäeva õhtule. See torkas silma, kui Kaarberg vaatles, kuidas mehed mõnuga pikutasid kuivadel kohtadel oma relvade kõrval, kontides tehtud tubli töö väsimus. Ning meeolelu väsimusest hoolimata hea, kõikjal räägitakse vaid üleelatud päeva kangelaslikest ja hädaohtlikest üksikasjust, kuski mitte aga väsimusest. Nii mõnedegi teiste tööde lõpul töö tulemuste rõõm varjab vaeva, mis nähti selle saavutamisel.

Oli arvata, et vaenlased jäid peatuma alles kuski kaugelmal. Õist vastukallaletungi võis vaevalt oletada. Vaenlastest oli teada, et kui nad koguvad endale värskeid jõude, siis ikka oskavad suruda ka, kuid kui olid saanud mehise vastulöögi ja oldi sunnitud taganema, siis polnud enam peatust. Ennemgi mitu korda oli olnud vaenlase edasijõudmisi, mis aga lõpsid tagasijooksmisega. „Juba jooksevad“, oli mitugi korda öeldud nende kohta ja see tähendas, et nüüd pole neist enam vastupanijat. Ja see „juba jooksevad“ oli alanud täna ka siit.

Seetõttu tundus nagu vaherahu, nagu muretut olemit sel õhtul. Homme muidugi jätkub edasimineku kuni kokkupuutumiseni vaenlasega.

Leitnant Kaarberg vaatles, kuhu mahutada mehed magama. Ööd olid alles külmad, väljale jääda ei võinud.

Üle poole kilomeetri seljataga asus talu. See pidi andma kompaniile öövarju.

„Sõdur Part, minge teatage seal talus, et kompanii läheb õöseks sinna õomajale. Toodagu õlgi ja tehtagu toas ruumi.“

„Kuulen, härra leitnant!“

Ja sõdur Part ruttas kergel sammul talu poole. Ta oli rõõmus, et see ülesanne langes temale. See ju nagu tunniajaline puhkus, see käik eranimeste juure. Ja olla see esimene, kellelt päritakse uudisi lahingkäigu üle.

Kompaniile valiti välja valvetõkke kohad. Juhatati kätte piilurite valvealad.

Part oli peagi talu õuel. Silmitses juba hoolega, kellele anda edasi kompanii ülema korraldus.

Kuid õu oli tühi.

Part läks siis otsekohe tuppa. Ukse juures nagu tuli meele koputada, kuid jättis selle, sest see nagu ei sobinud lahingvälja olukorraga. Astus tuppa.

Esimene tuba oli tühi. Teises toas polnud ka kedagi. Kus inimesed peaksid olema?

Astus tagasi õuele. Kuski mõni ikka peaks leiduma, egas nad siis punaste eest jooksu pistnud?

Ahaa! nad on laudas. Laudal all poole stilla kõrgune kivialusmüür ja seal nad on varjul kuulide eest. Sinna vaatama, muud midagi.

Laudas inises paar lehma, seinä ääres oli ühe tapeetu sisemik.

Polnud ka siin. Nad on kõik põgenenud eest ära. Järelikult — pole kellelegi korraldust edasi anda ja nii pole muud kui tagasi ja sellest ette kanda. Asi on selge.

Õuest väljaminekul imelised hääled tungisid Pardi kõrvu. Ta jäi peatuma ja kuulis nii selgesti kuski lähedal kõnekõminat.

Tähendab, inimesi siin on, kuid kus nad siis end peidavad?

Part astus õuele tagasi. Oli ju saun, ait ja rehealune läbi otsimata. Keskõuel ta peatus ja kuulas.

Kõnekõmin kostis rehe alt.

„Ah seal nad on!“ Part astus rehe alla.

Aga oleks seal olnud näha hingegei! Kui Part oli vaadanud läbi ka rehe ümbruse, jäi tal veel vaadata rehe peale. Aga ei olnud, inimesi ei olnud kuski.

Nõutult läks ta õuele. Siis aga kuuldus uuesti kõnekõminat. See kuuldus jällegi rehealuse poolt.

Kuid ei sinna maksa vaadata. Ta ju nägi oma silmaga, et rehealune oli tühi. Rehepealne oli ka tühi. Rehe peal oli õle- ja kiviprügi segamini, rehe all ainult sõnnikuvanker.

Aga vaatlemise järel selgus, et ka saunas pole kedagi. Ka ait oli tühi.

Ometigi ta kuulis inimeste kõne kõminat, vaat praegugi kuuldub jälle. Aga kus nad siis on ometigi?

Sõdur Part otsis veel kord õige hoolikalt. Lõpuks taipas — ahaa, nad on kaevus! On lasknud redeli kaevu ja istuvad seal nagu pääsukesed aiasteibal.

Kaevus polnud inimesi, isegi redelit mitte.

Aga, tsst! Kõnekõmin on jällegi kuulda.

Hirmus mõistmatu asi! Kuski räägitakse, aga otsi või silmad peast — näha ei saa kedagi.

Veel kord vaja otsida läbi kõik ruumid. Ja kui siis ei näe, siis on vähemalt usk, et asja ette kandes räägid sula tõtt.

Nagu Part astus tuppa ja leidis selle teiskordselt tühjana, siis see tugu tundus juba kaunis õudne. Tõmbas hooga ukse enese taga kinni. Iga uue ruumi läbi vaatamisega suurenes see õudustunne ja viimasesse ruumi — rehealusesse — vaatamine nõudis juba külma vere kogumist. Hämarus oli juba tihenunud ning poolpimedad ruumid näisid olevat õige salapärased. Ja kõnekõmingi oli kadunud. Nüüd vist, pimedad jõudes, need saladuslikud hääletegijad on vaikunud vaikivas hämaruses ning vaatavad temale kustki laealusest pimedikust, kustki mustavast taganurgast.

Tuli meele ka, et võib-olla ammu juba ta oleks pidanud olema tagasi. Tõesti, kohe peab ruttama tagasi. Sõja aeg, pole naljaasi.

Aga tagasimineku muutus õige imeliseks. Salapärane talu oli meest tublisti erutanud. Nüüd tuli juure uus kujutlus — kui kompanii on selle aja kestes lahkunud sellest kohast, kuhu tema siis teab minna. Võib minna vaenlastele sülle ja ilma paha aimamata võiks päev veel lõppeda õige halvasti. Siis aga see talu? ...

„Kas ma kuulsin kõnelemist või ei?“ küsis ta endalt minnes, et saada selgust.

Kõrvade mälu kontrollides ta pidi tunnistama, et ikka enam kuulis kui ei kuulnud.

„Kas olid taluhooned ja õu inimestest tühjad?“

Jah, olid tühjad, nii tõesti tühjad, nagu temal on peas nägijad silmad.

„Mis järeldus sellest siis?“

„Talus on vaimud! Inimesed on vist vaenlase poolt

tapetud, piinatud, kägistatud. Ja nende vaimud hulguvad ümber hoonete ja ajavad poolelijäänud jutte lõpuni. Hingele on jäänud surres töömured ning see rahutus on toonud nad koju tagasi, kus huluvad ja kaebavad, kus neavad ja kiruvad, et talu — nende töövili ja elumõte — on jäänud vaeslapseks ...

Nagu need mõtted ikka arenesid Pardi peas, nii ta tundis, nagu aetaks teda taga. Vaimud on kuulnud tema mõtteid, teavad, et ta viib nende saladuse teatawaks kogu kompaniile, ja tulevad, et peatada teda ...

Ja ta pistis jooksmas.

Oli aga tööpoolest hilinenud. Kompanii pooles kooseisus leitnant Kaarbergiga eesotsas tuli teel vastu.

„Mis on?“ küsis kompül. Oli märganud mehe erust.

„Härra leitnant, see koht on nõjutud. Seal on kodukäijad.“

Mehe nägu oli tõenduseks, et ta usub oma sõnu.

„Kas nägid neid?“

„Ei näinud, ainult kuulsin kõnekõminat.“

„Ja millest arvad, et need olid kodukäijad?“

„Sest et ühtki inimese hinge polnud talus, aga kõnekõminat oli.“

„Kahju, et ei näinud. Ma juba lootsin, et saame ilusate kodukäija-preilidega tantsida... Edasi!“

Kompül astus ees, kompanii taga. Part seletas sõdurite hulgas:

„Ega ma ei valeta, ise kuulete ja näete...“

„Ei, see võib ju olla; imeasju sünnib maailmas tihti. Näiteks kas või seegi, et täna lahingus suurtükilaskmist polnud, aga põrunuid on.“

„Kas ikka oli kõnelemist kuulda või?“

„Ei, noh, oli... Egas ma valeta...“

„Aga võib olla krõbises su nahk?“

Kaaslaste pilgeterahe all Part jäi vait. Küllap näevad ise või kuulevad.

Leitnant Kaarberg veendus peagi, et ühes asjas Pardil oli tõsi — talus polnud inimese hingegei.

„Aga te kuulsite ennem kõnekõminat?“

„Kuulsin, mitu korda kuulsin...“

„Siis nad peavad ju kuski olema... Ja hüüdsite?“

„Ei hüüdnud. Keda sa tühjas talus hüüad!“

„Kust kuuldus kõnekõmin?“

„Rehealt.“

Rehealune aga oli nüüdki tühi.

„Hei, inimesed, kus te olete, tulge välja!“ hüüdis kompül.

Vastust ei olnud.

„Siin on Eesti sõjavägi, tulge välja, laskmist pole.“ Siis kuuldus hämaruses sahinat.

„Kes siin liigutab?“

„Mina olen, peremees...“

Taskulambi valgusel oli näha, kuidas vankri alt rehepõrandast kerkis üles kaas ja selle alt tuli välja taadi pea.

„Terve talurahvas põranda all?“

„Jah, meil on siin kelder, kui laskmine algas, tulime kõik sisse. Ega julgenud välja tullagi.“

Nähes, et sõdurid seisavad reheall püstijalu, usaldas talurahvas tulla välja oma peiduurkast.

T. E. Lawrence — tuiskleva Araabia kangeline.

Sõdur, seikleja ja rahvakangelane ühes isikus. — «Tuhat ja üks öö» romantika ei ole idamaid veel kadunud.

Kas praegusel materialistlikul ja masiniseeritud ajajärgul on veel romantikat, üksikul isikul võimalusi teha hiilgavaid tähelende, avaldada mõju rahvaste ja riikide saatusele?

„Araablase kroonimatu kuningas“ Thomas Edward Lawrence oma eluga tõendab, et ka praegu on võimalikud romantilised kangelasteod, et mehise ja suure võimuga mehe tahte ja tegevuse piiramiseks ei ole maailmas köidikuid. Kuna see omapärane isik on huvitavamaid kujusid viimase aastakümne poliitika-elus, tutvume tema isikuga lähemalt.

Keegi ei ole seni veel täielikult suutnud lahendada T. E. Lawrence'i saladust. Võib olla, tunnevad tema teguviisi lähemaid põhjusi Inglismaa poliitilised

juhid, kuid need vaikivad. Kui Lawrence hiljuti Indiast ära kutsuti, süüdistades teda Afganistani mässu organiseerimises, siis jälgisid temaga ühenduses olevaid sündmusi teravalt kõik suurriigid, kellel Aasias oma huvipiirkonnad.

Kuhu kaob Lawrence nüüd, kus ja millisel kujul ilmub ta kord jälle päevakorraks? Kus puhkeb nüüd mäss, millised troonid vahetavad isikuid?

Thomas Edward Lawrence'i nimetatakse õigusega „araablase kroonimatuks kuningaks“, sest Muhamedi ajast saadik ei ole ükski inimene omanud Araabias, selle Aasia lõuna-läänepoolset 3 miljoni ruutkilomeetrilisel maa-alal, nii suurt lugupidamist ja nii suurt võimu kui tema. Tema sõnad otsustasid, et Faisal tõsteti Iraki kuningaks. Iseendale ei tahtnud ta midagi...

Lawrence sündis Inglismaal, Walesis 15. aug. 1888. aastal. Ta sai hariduse Oxfordi High Schoolis ja Jesus Colleges, kus õppis ajalugu. Muistse arhitektuuri tundmaõppimiseks tegi ta 1910. a. reisi jalgsi läbi Süüria. Hiljem võttis ta osa mitmest ekspeditsioonist Aasias.

Maailmasõja ajal määrati Lawrence Inglise sõjaministeeriumi teenistusse. Siit saadeti ta Egiptusesse.

Liitlastel oli maailmasõja ajal raske sõdida asumaades ja Türgi vastu Aasias. Tarvis oli nõrgendada turklaste seljatangust. Siis läks moor, sõjalistes kiisimustes vilumatu arheoloog oma riisikol üle Punase mere, et tekitada kõrbes mässu turklaste vastu. Ta juhtis lahinguid, viis vägesid võidule ja siis läks üksi kaugele sisemaale, et õhutada vastuhakkamist turklastele. Kaugele vaenlase selja taha Süürias tungis see kartmatu noormees ja kust ta läbi läks, seal seisid raudteerongid, sest Lawrence rikkus ja lõhkus turklaste raudteed. Sel ajal muutus ta nii kardetavaks, et omandas nime „El Orensi“, masinatelõhkuja ja tema tabamise eest pakuti turklaste poolt suurt autasu.

T. E. Lawrence Araabias.

Kogu küsimus oli lahenenud.

„Vaadake, poisid,“ ütles kompül, „see on väga õpetlik juhtumine. Vaadake, nii peab oskama maskeerida oma asukohta. Siis juhtub vaenlasega samuti nagu siin Pardiga, et tuleb ja otsib kuni viimaks üksi mitteleidmise hirmust jookseb põgenema ja ajab hirmu kas või üle Venemaa. Eks ole nii?“

„Just nii...“

See oli teine päeva suursündmus. Kui sõdurid valmistasid toas magamisaset, siis vahetati mõtteid ka sellest.

„Vana on julge mees,“ tähendati kompüli kohta.

„Ega hirmu ei tunne küll. Ja kus ta lahingus ka päeval, ma panin tähele... ei, hirmu ta küll ei tunne...“

„Vana sõjamees, mis seal imestada!“

Ning kompül, enne uinumist kitsas tagakambris,

mõtles veel kord, et ta kompanii oli täna tubli. Ja üldse tänane päev lõppis hästi ja suudaks hoida sama joont, siis... siis...

Siis vist saab kord ka rahuliselt puhata välja õnneliku sõja väsimuse!

Koidu eel kompanii asus uuesti teele. Valvetõkke mehed tulid kohtadelt kaasa. Ja mõne kilomeetri kaugusel vaenlast veel mitte leides nende meel oli nagu tusane — maksis seda õist närvitsemist. Oleks teadnud, et vaenlane nii kaugel, siis oleks võinud magada opmani kombel.

Ja ikka kaugesid Karitsa külast. Tollest talust ja kogu külast jäi puhas mälestus. Ja palju oleks puudunud, kui külal oleks veel praegugi nõidade ja kodukäijate koha kahtlane kuulsus?

Teenete eest anti Lawrence'ile ohvitseri aukraad ja rida Inglise ja Prantsuse aumärke, mida ta ei tahtnud võtta vastu. Ta juhtis emiir Faisali vägede tegevust ja tema plaanide järele ettevõetud kallaletungid olid ikka edukad.

1918. aasta suvel soovitas ta emiir Faisalil organiseerida sõjakäiku Damaskuse peale. Vaenlase Taga-Jordani väerind murti läbi. Mõni tund enne seda, kui Damaskusesse sisse marssis Inglise kindral Allenby, läks Lawrence linna ja võttis seal võimu kuni inglaste tulekuni enda kätte. Tema isik mõjus rohkem kui mõni suur väeosa.

Istudes kaamelil sadulas ta oma beduiiniratsanikudega oli Türgi väelini alaliseks hirmuks, võttes ette hulljulgeid kallaletunge.

Rahukonverentsil 1919. aastal oli Lawrence üks väljapaistvamaist kujudest. Ta astus välja Prantsusmaa plaanide vastu Süüria küsimuses ja kaitses araablaste iseseisvuse mõtet, kuid ei jõudnud oma soove suruda läbi ja tõmbus tagasi eraellu.

Kaks aastat hiljem, 1921. aastal, kutsus Churchill ta Inglise asumaade ministeeriumi teenistusse kui nõuandja Araabia asjades. Ta viis läbi, et Faisal sai Iraki troonile.

Kuid Lawrence ei rahuldunud kõigest sellest. Ta oli teeninud välja koloneli aukraadini, kuid nüüd loobus ta aukraadist, kõigist ordenitest ja otse muinasjutulistest lubadustest, mida pakuti temale valitsuse teenistusse jäämisel.

1922. aastal võttis ta endale uueks nimeks T. E. Shaw, et pääseda populaarsusest ja tähelepanust, mis teda koormas. T. E. Shaw nime alla tahtis ta tundmatu lihtsõdurina (kaduda Inglise sõjaväe kasarmutesse. Selleks sõlmis ta lepingu 9-aastaseks teenistusajaks lihtsõdurina.

Kuid ta tunti ära ja kõrgemad sõjavõimud hakkasid kahtlema, et Lawrence'il on „midagi kavatsusel.“ Näis uskumatuna, et koloneli aukraadis ohvitser ja pealegi inimene, kes seni fanaatikuna on võidelnud isiku indi-

viduaalse vabaduse eest, jääks salajase tagamõtteta teenistusse lihtsõdurina ja jätaks kasutamata oma erakorraliselt suured vaimuanded ja teadmised.

Kindralid teadsid selle inimese ääretut mõju massidele ja tema suurt organiseerimisvõimet. Kuna ei saadud aru, miks Lawrence tahab teenida lihtsõdurina, hakati teda kartma ja tal tuli sõjaväeteenistus jätta.

Hiljem astus ta lennuväkke ja määrati mehaanikuks — ainuke aukraad, mida ta oli nõus võtma vastu. Teenistusse määrati ta Indiasse.

Vaevalt oli Afganistanis alanud mäss, kui kogu maailma ajakirjandus arvas: kelle käsi võib olla seal mängus kui mitte Lawrence'i käsi! Inglise valitsus kutsus ta Indiast ära ja temale ei anta enam luba sinna tagasi minekuks.

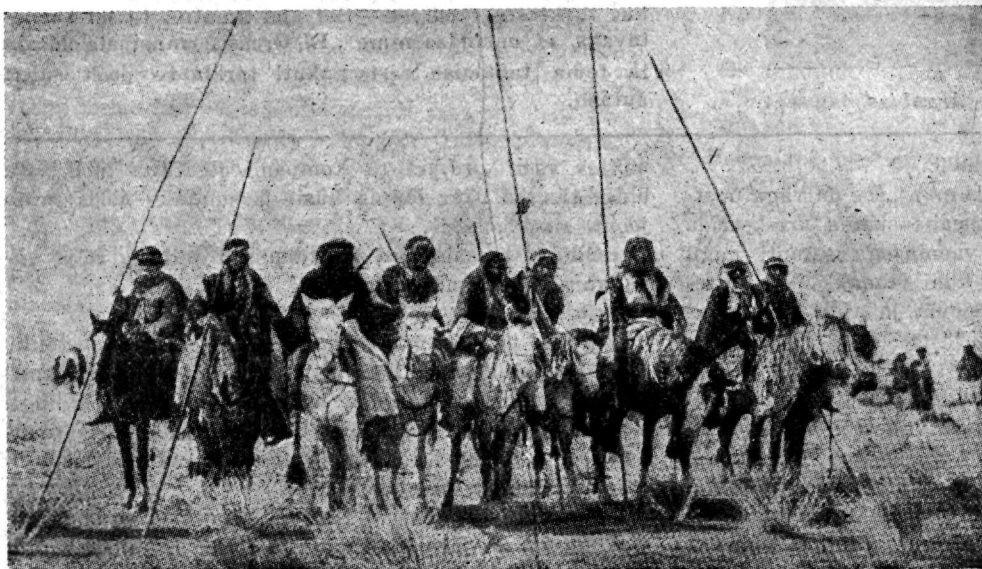
Kuid kas hoiab see Lawrence'i eemale kõrbest ja araabldest, kes temale saanud armsaks?

Näidates üles arvamata teeneid oma Inglise isamaale, Lawrence ei ole ometi rahul Inglise poliitikaga Araabias. Ta leiab, et see vana kultuurirahvas, kellel juba enne Muhamedi oli oma täiuslik kirjandus, mis avaldas suurt mõju ka Euroopa yaimuelu arenemisele, on küps täielikuks iseseisvuseks.

Araabia on olnudki iseseisev. Araabia riigid vana ajal kaitsesid edukalt oma iseseisvust Assiüria ja Rooma vastu. Hiljem beduiinide riigid lagunesid ja kogu Araabia ühendati Muhamedi õpetusega. 1633—1872. a. oli Araabia jälle iseseisev, siis kukkus ta uuesti Türgimaa valitsuse alla, kuni ta 1919. aastal läks Inglise ülemvalitsuse alla kui „kuningriik“.

Kõrbe beduiinid kaamelitel, hüdahud ja idamaa võlud kisuvad seda haruldast inimest tagasi Aasiasse. Kõrbe, kus poolmetsikute suguharude kallaletungide vastu on ehitatud fordid ja kindlustused, kus mässab liivatorn, on põhjuseks, kui Lawrence äkki on kadunud. Teda ootavad kui venda ja heategijat rohkem kui kaks miljonit kõrbepeoga. Veel rohkem, nad ootavad teda kui oma tõelist kuningat. Kroon on küll teise peas, kuid see teine on nukk, mida niidist tõmbavad võõrad võimud.

„Tuhat ja üks öö“ romantilised imed ei ole idamaail veel kadunud. Thomas Edward Lawrence kui rahvakangelane ei või jääda õpetlase kitsasse tuppa, kaduda jäädavalt avaliku elu areenilt. Kui suure kõrberahva kroonimatu kuningas sunnib ta jälle kord endast kõnelema, kui ta lahkub Inglismaa udustest linnadest ja juhib oma kaameli oasis datlipalmide alla, et pidada nõu kõrberahva scheikidega.

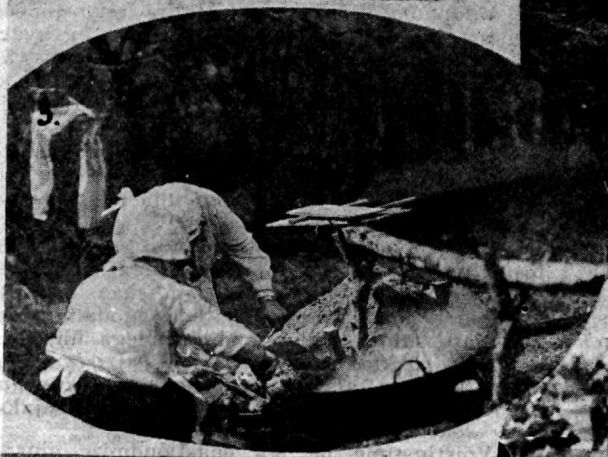

Kõrberööolid karabiinidega ja piikidega.

Läti kaitseliit oma igapäevases töös.

2.

4.

5.

Vaated Läti Jekabpils'i polgi
õppusest ja elu-olust:

1. End varjamas
2. Sala laskevalmis seades.
3. Tschakle naiskaitseliitlased lõunat valmistamas
4. Automaat-püssidega kallaletungija vaenlase vastu.
5. Õppus on lõpnud, jooksva oja vesi uhub maha higi ja tolm, — 6. Puhkusõhtu kuulates kaugeraadiot.

Laskeradadele!

Uue hoo ja innuga kaunima spordiharu harrastamisele! Iga mees seadku üles hooaja tegevuse eesmärk. Üksiku mehe ja üksuse suvise tegevuse kokkuseadmiseks on viimne aeg. Enam tähelepanu laskevõistlustele!

Pakane talv, mis laskesportlase välise tegevuse peaaegu täiesti katkestas mitmeks pikaks kuuks, on seljataga. Kevadised tuuled puhuvad üle väljade, naerataav päike meelitab inimese kinnisest ruumist vaba looduse rüppe. Täis uut elu ja töörõõmu tõttab igaüks välja.

Esimestena ruttavad laskeradadele laskesportlased. Möödunud talve alul katkestatud tööd ja tegevust jätkatakse täie hoo ja innuga. On tõsiasi, et paljud kaitseväelaste perest on teinud suurt tööd ja saavutanud häid tagajärgi, kuid on ka tõsiasi, et rõhuv enamus seisab veel söödis põllu ääres ja esimese vaotamine on veel ees.

Enne kui asuda töö juure, kergib igal üles küsimus: mis suunas ajada seda esimest vagu? Eestlane on küllalt teadlik töömees, et mitte ropsida niisamuti uisa-päisa, ilma sihita ja eesmärgita.

Erilise tähtsuse omab sihi ja eesmärgi ülesseadmise küsimus just laskesportlaste juures. Harilik „paukutamine“ ei ole veel sportlik laskmine ja ei saa ka selleks lihtsalt uue nimetuse juurepookimisega. Et olla teadlik laskur, on tarvis esiteks jõuda õigele arusaamisele sportlikust laskmisest ja siis üles seada eesmärk, mida soovitakse saavutada.

Oleme mõnikord varemgi sportlikust laskmisest kõneldes kriipsutanud alla, et siin on otsustava tähtsusega laskuri tahe teatavat tagajärge kätte saada, oma kaaslaskurist ette jõuda, teda lüüa. Igale väljalastud kuulile antakse kaasa oma soovid, määratakse ette tema kindel tee ja sihtpunkt, kuhu ta peab jõudma. Kuul ei ole enam elutu metallasjake, mis lastud tundmata teedele ja jäetud jumala tuulte hooleks. Ta on osa laskuri hingest, ta on nagu truu käsialune, kes imunud läbi ühisest tahtest oma peremehega, täidab ka tema peale pandud kohustused ja lootused.

Ka meie „Laskemäärused“ ütlevad: „... seepärast mitte ühtki asjatut lasku. Iga pauk antagu järele kaaludes kindla eesmärgi otstarbel.“

Mis oleks siis laskuri eesmärgiks?

Neid eesmärke võib olla palju ja iga laskur võib endale ise üles seada eesmärgi.

Toome siinkohal mõned näiteina.

Malevlane A. teeb otsuse: „Mina ei lase ühtki kuuli ringidest välja.“ Teiste sõnadega: ta tahab olla n. n. „ringilaskur“. Ükskõik, kas 100 m peal ees 100 m märklaud või 300 m peal kümneringiline märklaud, kuid kõik kuulid peavad minema ringidesse.

See on väike eesmärk. Enam vilunud jaopealik B. otsustab saada „sõõrilaskuriks“. Ta ei lase ühtki kuuli mööda kümneringilise märklauda mustast sõõrist, teiste sõnadega: ükski kuul mitte alla 5 silma.

Vilunumate laskesportlaste ja rekordimeeste ning meistrite tarvis on ka need raamid liig avarad. Nii laskejuhataja C. ei lase enam ühtki kuuli väljaspoole 8. ringi ja tahab sellega olla „8. ringilaskur“.

Niisuguseid otsusi võib teha ka kujude ja igasuguste teiste märklaudade suhtes.

Siit kujunevadki meil välja „Laskemäärustes“ kõne all olevad „kindlad“ laskurid: selle mehe suhtes on kindel, et ta ei lase kunagi alla niisuguse või niisuguse normi.

Need otsused on tehtud ainult isiklikult enda suhtes. Iga inimene on ühiskonna liige, samuti ei saa ka laskur tegutseda väljaspool oma kaaslaskurite tegevuse piirkonda. Kergib üles enesehindamine oma kaasvõitlejate suhtes, püüa jõuda nendega ühisele tasapinnale või rühkida isegi ettepoole. Lasevad juba mitu meest korraga, siis on ka päevakorral küsimus: kes on esimene? Loomulik, et „limonadijoojaks“ (viimseks meheks) ei soovi jääda keegi.

Võistlustung on iga edasijõudmise alus; võistluslaskmine aga laskesporti edu kindlam pant.

Laskerajad on vabanenud lumekattest. Mustal maal tärkab peagi roheline muru.

Laskerajad kutsuvad! Peagi rökkavad üle Eesti röömsad laskude helid. Laskesportlaste intensiivsem tööhooaeg algab. Uusi ja uusi vagusid aetakse laialdasele põllule.

Enne kui adra kurepuud pihku võetakse, seisatatakse veel kord: mis suunas ja kuidas ajada vagusid?

Iga laskur teeb enda kohta otsuse: mina tahan saada niisuguse või niisuguse tasapinnaliseks laskuriks!

Aga laskejuhatajad ja üksuste pealikud?

Ka nemad seavad üles oma eesmärgid, mida kätteusaldatud laskuritega läbi viia, mida saavutada.

Esimeses järjekorras täidetakse kõik „Laskemäärustes“ ülesseatud nõudmised. See on kohustuslik osa. Võib olla, et veel suurem ja tähtsam osa seisab väljaspool seda.

Laskesportlaste tegevuse tähtsam tuum ongi laskevõistlused ja nende korraldamine on just laskejuhatajate üksuste pealike ülesanne ning kohustus.

Võistluste korraldamine on laiemates hulkades veel võõras asi ja sellega on vahest seletatav nende võrdlemisi vähene levimine. Võistlusi võib korraldada igal pool ja igal ajal, kui seda tahetakse ja osatakse teha. Oskuse puudusest on sagedasti tingitud ka tahtepuudus.

Et küsimus on äärmiselt tähtis, peatume siinkohal tähtsamate võistluste korraldamise põhimõtete juures. On need selged, võivad võistlusi korraldada kõik allüksuste pealikud ja laskejuhatajad.

Saarde malevkonna pealkute täienduskursused 1.—3. veebruarini s. a. Istuvad vasakult paremale rühma pealik J. Ratas; komp. pealik E. Rossmann; malevkonna pealiku abi dr. H. Tallo; malevkonna pealik lipnik J. Mitt; vanem instruktor kapten P. Lilienblatt; instruktor A. Laur ja komp. pealik K. Looper.

Laskevõistluste tehnilise külje korraldamise kohta on võrdlemisi täielised näpunäited antud meistervõistluste tingimustes (vaata „Kaitse Kodu!“ nr. 13/14 1928. a.). Kuid on rida põhimõttelisi küsimusi, milliseid tuleb lahendada iga võistluse tarvis eraldi, ja nende juures peatumegi.

1. Võistluse iseloom.

Silmas pidades, et käime laskesporti alal veel algajate rada, et veel kasvatame ja õpetame oma laskureid, ei ole me seni alati valinud kõige kasulikumat teed. Senised võistlused on kannud peamiselt ühekordse võistluse ilmet, kus mehed tulevad korraks kokku, lasevad välja teatava arvu padruneid ja selle põhjal hinnatakse paremust. See on vahest õiglase ja otstarbekohane vanadel laskemaadel, kus on juba välja kujunenud kindlate laskurite pere, kellele ei hakka külge võistluspalavik ja kes, vaatamata muutuvatele olukordadele, oma kindlast tasapinnast ei lasku allapoole. Meil kui algajail on olukord hoopis teine. Minnes võistlusele ei suuda me sagedasti ette aimatagi, kes tulevad esikohale või esikohtadele. Kindel kandidaat tuleb sagedasti keskmi-sele ja isegi tagumisele kohale. Põhjusi siin on paljugi: mees ei ole veel küps laskur, võistluspalavik ja teised kõrvalised asjaolud teevad oma töö. Senised kogemused on näidanud, et mõnel võistlusel isegi tugev laskur lööb välja ainult 50% ja isegi vähem oma harilikust („kindlast“) normist.

Niikaua kui säärane „juhuslikkuse element“ kindlasti pesitseb meie laskurite peres, ei anna ka ühekordne võistlus täit kasu. Võistlejate õige paremus jääb ikkagi välja selgitamata. Seda tüüpi võistlused jäävad küll hädasunnil püsima, sest praeguses

olukorras ei saa me suuremaulatuslikke võistlusi teisi läbi viia, nagu on kaitseliidupäeva, meister- ja osaliselt ka malevate võistlused.

Kuid iseasi on laskevõistlustega vähemates üksustes: malevkondades, kompaniides, rühmades ja laskejuhatajate gruppides. Siin on mehed enam-vähem koos, nad saavad sagedamini kokku tulla ja neid võib ligemalt siduda võistlustega. Et laskevõistluse ülesandeks ei ole nii palju „rekordi“-mehe väljaselgitamine kui laskurite õpetamine, arendamine ja laskesporti edendamine, siis tuleb vähemate üksuste laskevõistluse põhialuseks panna õppe põhimõte.

Siin ei või piirduda ainult sellega, et mehed tulevad kokku, lasevad oma võistluslasud välja ja sellega on asjal lõpp. Mehi tuleb rohkem võistluste külge siduda, neid rohkem asjast huvitada ja lõpuks neid rohkem katsestada, enne kui teha lõppotsus paremuse üle.

Seda on võimalik saavutada siis, kui võistlus koosneb mitmest võistluslaskmisest ja paremust hinnatakse kõikide võistluslaskmiste tulemuste järele.

Olgugi et niisuguste võistluste korraldamine meil on võrdlemisi uus asi, on siiski neid mõnel pool läbi viidud ja igalpool on nad leidnud sooja poolehoidu, mispärast tuleb neile kui elujõulistele ja elunõuetele vastavaile asjadele pühendada rohkem tähelepanu.

Olgu siinkohal mõned selgitavad read n. n. „mitmekordsete“ laskevõistluste kohta. Oma iseloomult võivad nad olla väga mitmekesised. Siiski võime neid üldjoontes jagada kahte gruppi:

1) mitmekordne laskmine ühesuguste võistlustingimuste järele,

2) mitmekordne laskmine erinevate võistlustingimuste järele.

Mitmekordne võistluskaskmine ühesuguste tingimuste järele seisab selles, et töötatakse välja mingisugused võistlustingimused (näiteks: antakse lamades käelt 300 m kauguselt kümneringilise normaalmärklaua pihta 20 lasku viielasuliste seeriatega) ja neid tuleb täita mitu korda, enne kui tehakse otsus paremuse üle. Laskmiste arv võib olla piiramatult või piiratud.

Kui seatakse tingimuseks, et võitjaks tuleb laskur, kes esimeseks tulnud teataval arvul laskmistel järgimööda või vaheldamisi (näiteks: kolm korda järgimööda või viis korda vaheldamisi), siis on laskmiste arv piiramatult. On võistlejad tasavägised, võib juhtuda, et paremus (sellekohane auhind) kauaks, võib-olla isegi igavesti jääb rändama.

Niisugune võistlus ühest küljest köidab kauaks ajaks laskurite meeli, virgutab neid usinale harjutamisele ja järjekindlale laskmisele, kuid tal on ka oma nõrk külge: jääb „paremus“ liig kauaks rändama, siis venib võistlus liig pikale, võistlejad kaotavad lootuse küsimuse lahendamiseks ja selle tagajärjel loomulikult kahaneb nende huvi võistluse vastu.

Inimene jääb inimeseks. Töö nõuab ka rahuldust ja selle väärtuse selgitamist ning hinnangut. Seepärast ei ole soovitatav, et hinnang seisaks kaugete, teinekord isegi ligipääsmatute mägede taga.

Selles mõttes on kohasemad piiratud arvu lüüsed võistlused. Näiteks võisteldakse 3, 5, 6 või ükskõik mitu korda. Paremust hinnatakse selle järele, kes rohkem kordi tulnud kõrgematele kohtadele või kes enam silmi välja löönud. Esimesel juhul annavad kohad teatava arvu punkte (näiteks: I koht — 6 punkti, II koht — 5 punkti j. n. e.) ja küsimuse otsustab punktide kogusumma.

Teisel juhul arvatakse laskmistel väljalöödud silmade summa kokku ja lõpptulemus määrab kindlaks paremuse.

Laskmiste arvult piiratud võistlused lõpevad kindlatel tähtaegadel; on teada, millal tuleb hinne ja mis ajaks selgitatakse välja paremus. Selles mõttes on nad meie oludes väga sobivad.

Laskesportlased peavad endale põhimõtteks võtma, et iga mees teeks kaasa vähemalt ühe võistluse tsükli.

Laskmise hooaeg on ees, nüüd on viimne aeg selle peale mõelda!

Nagu eelpool nimetasime, on võimalik niisuguseid võistlusi korraldada ainult vähemates üksustes. Kergib üles küsimus: millistes? Ka vastus on lihtne: niisugustes üksustes, kus kõik liikmed sellest saaksid võtta osa eriliste raskusteta, teiste sõnadega, et neil ei tuleks kulutada rohkem aega ega jõudu kui „harilikudel“ õppustel käimine seda nõuab.

Sellised üksused oleksid meil: laskejuhatajate grupid, rühmad, kompaniid ja mõnel pool isegi malevonnad.

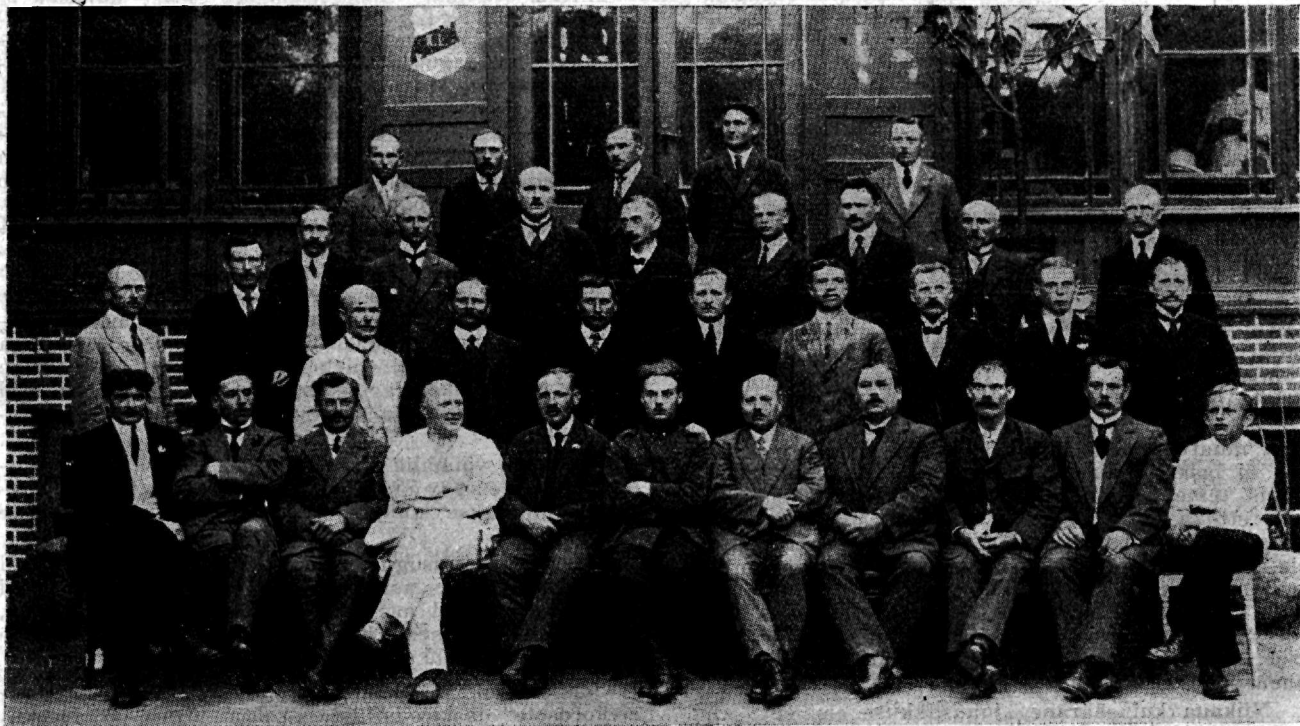
Eelpoolnimetatud üksuste ja gruppide pealikul ning juhatajal tõstku see küsimus otsekõne päevakorra.

Ees seisab vähemalt kuus kuud kõige kaunimat võistluse aega. Tähendab, võib korraldada kuni kuus võistluskaskmist, kui võtta arvesse, et ei ole soovitatav mehi kutsuda välja enam kui kord kuus. Võib sooritada ka vähem laskmisi: kolm ja viis on ka väga impeerivad arvud!

Toimetatakse laskmisi „ühesugustel“ tingimustel, siis sünnib laskmine harilikult ikka „võistlusmärklaua“, s. o. kümneringilise märklaua, pihta.

Kõigile ei paku vahest huvi lasta järjekindlalt ühe ja sama märklaua pihta; see muutub üksluiseks ja võib viimaks võistleja hoopis ära tüüdata.

Ka selle tarvis on vastasrohi: võistlus seisab küll koos reast laskmistest, kuid iga laskmist võib toimetada eritingimuste järele. Nii võivad erineda märklauad, laskekaugused, padrunitarvud, asendid jne.

Kaitseliidu veteraane.

Kaitseliidu Tallinna maleva Lõuna malevonna 2. kompanii 1920. a. koosseisus. Keskel pealik ltn. Orav (praegu lennuväe Rakvere eskadrilli ülem).

Väga huvitava osana võib tuua sisse laskmise lahingkujude pihta, laskmise kukkuvate ja ilmuvate märkide pihta jne. See elustab võistlust, tõstab suuremat huvi ja, mis veel tähtsam, mitmekesistab laskmist ning annab laskurile mitmekülgse ettevalmistuse.

Mitmesugustel kaugustel, mitmesuguste märklauade pihta laskmisel mitmesugustest asenditest erinevate padrunite arvuga tekib raskus parimuse hindamisel. Kuidas seda toimetada õiglaselt?

Kuidas võrrelda ringmärklaua tabamist kuhu tabamisega, näpsava laskmisega jne.?

Viise on siin õige mitu; esialgu võiks katsena jääda peatuma lihtsama ja võrdlemisi õiglase juure: tabamused ümber arvestada ringmärklaua silmade peale, tabamuste tähtsuse kohaselt.

Asja selgitamiseks võtame siinkohal näitena harutuse alla mingisuguse laskevõistluse.

X maleva N kompanii I piirkonna (grupi) laskejuhataja korraldab meestele laskevõistluse hooaja parima laskuri väljaselgitamiseks. Auhinnaks annetas N vallavalitsus hõbekarika. Võistlus koosneb neljast laskmisest, millised viiakse läbi numbrite järjekorras, iga kuu teisel pühapäeval üks laskmine.

Võistluslaskmine № 1: lastakse lamades käelt 200 m kauguselt kaitseliidu 200 m kümneringilise märklaua pihta 10 lasku.

Võistluslaskmine № 2: lastakse 150 m kaugusel oleva kolmandikkuju pihta 4 lasku lamades käelt, 3 — põlvelt ja 3 püsti käelt.

Võistluslaskmine № 3: tulistatakse ühe minuti jooksul 200 m kaugusel seisvat lamades laskja laskuri kuhu.

Võistluslaskmine № 4: 100 m kaugusel oleva 100 m kümneringilise märklaua pihta antakse 4 lasku lamades käelt, 3 põlvelt ja 3 püsti käelt.

Laskejuhataja grupis on ainult II klassi laskurid ja algajad, kes algajate katse sooritanud. Nende võimete kohaselt on ka võistlustingimused seatud kokku.

Kuidas siin hinnata tagajärgi üheväärtiliselt?

II klassi laskurilt nõutakse 200 m peal kümneringilisel märklaual 50% väljalaskmist, s. o. iga lask keskmiselt 5 silma. See on miinimum. Keskpärase laskmine kõigub 50%—70%, teiste sõnadega — iga lask 5—7 silma vahel. Võistlusel peaks keskmine silm olema 7, kogusummas — 70 silma.

Kolmandikkuju 150 m peal on oma raskuselt peaaegu võrdne või natuke kergem 200 m kümneringilisel märklauast sel kaugusel. Nii võiks iga tabamuse eest lamades lugeda 5 silma; põlvelt asendi kui raskema võiks lugeda poolteisekordselt, see on — 7 silma, ja püsti kui raskema ja väheharjutatu kahekordselt — 10 silma.

Kolmanda laskmise juures on lamades laskja laskuri kuhu laskmine peaaegu võrdne kümneringilise märklaua laskmisele. Minuti jooksul võib korralik II klassi laskur anda keskmiselt 7 korralikku lasku. Et tingimusi tasakaalustada, tuleks iga tabamust hinnata 10 silmaga.

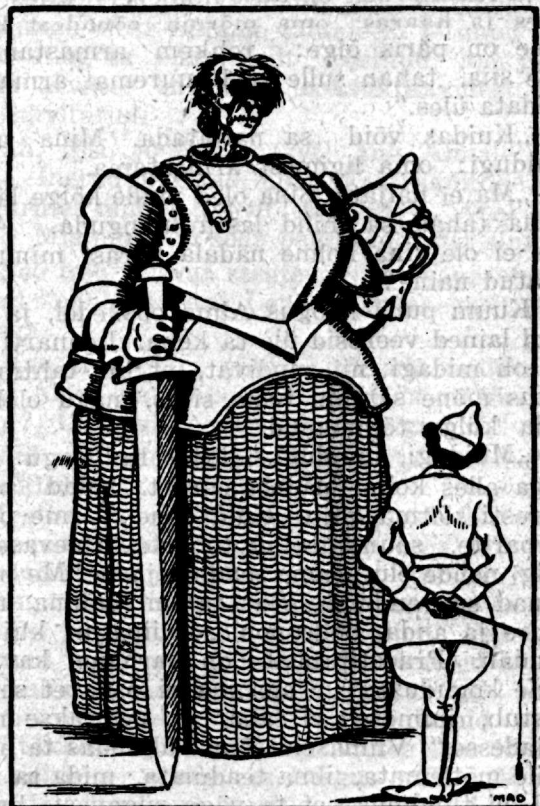
Neljanda laskmise tagajärgi hinnatakse silmadega (ringmärklaud). 100 m kümneringilise märklaua silmad 100 m kaugusel võrduvad täpselt 200 m kümneringilise omadele 200 m peal. Ainult põlvelt ja püsti asendit tuleks hinnata kõrgemalt, näiteks esimest poolteisekordselt (7 või 8 silma) ja teist kahekordselt (10 silma). Täpset vahekorda ette dikteerida on võimatu. Siin tuleks kohtadel laskureid järele proovida ja siis nende võimete kohaselt vahekord kindlaks määrata.

Eelpooltoodud ümberarvestuste abil on võimalik määrata kindlaks laskuri tõeline paremus, olgugi et iga laskmist toimetati eritingimuste järele. R. L.

Nõukogude Venemaa.

Mis välismaalased näevad

ja mida nad mitte ei näe.

Kuue

Maila Talvio romaan

Soome vabadussõjast. Soome keelest tõlk. L. K. (Järg 14.)

„Kui oled see mees, keda armastan,“ sosis-
tas ta katkendliselt väljendades sõnu, „siis vii
mind täna õhtul tagasi minu isa majja. Ja ma
tean, et sa seda teed. Ning enne tahan ma mi-
dagi tähtsat sinuga läbi rääkida. Vaata, õnnis-
tus ei ole meiega... ja ma ei saa olla rahul...
kui mitte meie tööliste... kõigi meile alluvate...
käsi ei käi hästi.“

„Tahan selle eest hoolitseda, et nende käsi
käiks hästi, selle poolest ole muretu, ning tule
siia. Tule...“

„Ei, nüüd kõneleme nende tähtsate asjade
üle.“

„Olen nõus kõnelema kõige tähtsamate as-
jade üle, kuid tule siia, tule...“

„Kas tead, mida praostiproua ütles viima-
sel tööringi koosolekul: Maaalused voolud
õonestavad pinda, millel seisame, peame roh-
kem armastama!“

„Praostiproua on tark inimene,“ ütles peig-
mees ja haaras oma mõrvoja sõnadest kinni.
„See on päris õige: rohkem armastama...
tule siia, tahan sulle veel suuremat armastust
näidata üles.“

„Kuidas võid sa naljatada. Mina arvan
muidugi: oma ligimest armastama.“

„Ma ei naljata. Sina oled mulle kõige lähem.
Kaua tahad sa mind lasta manguda. Alma,
kas ei ole sina kolme nädala pärast minu lau-
latatud naine?“

Kuum puna hõõgus Alma põskedel, ja kuu-
mad lained veeresid üle ta keha. Lennarti hää-
les oli midagi nii sundivat, et ta tahtmatult
astus mõne sammu tema sihis, nagu oleks ta
teda külge tõmmanud.“

„Muidugi, muidugi,“ ütles ta nagu unes,
„aga alles kolme nädala pärast. Nüüd peame
kiiresti sõitma koju. Kuid enne... me peame
torparite, saunikute ja tööliste tulevase elu,
kõigi nende elu peame seadma joone! Me peame
aknad suurendama. Siis tahan minna nende
juure ja anda neile nõu... niipalju kui seda
suudan. Praostiproual on sarnane kavatsus
meie koguduses... aga ma ei usu, et see õn-
nestub, inimesed ei taha, et segatakse nende
asjadesse.“ Viimaseid sõnu väljendas ta hoopis
neile mõtlemata, ilma teadmata, mida ta ütles.
Tal oli tundmus, et ta väga sügavasti haavab
Lennartit, kui ta nüüd ei lähe tema juure. Ja

siiski ei teinud ta seda. Lennart ajas end pool-
pikali asendist püsti, hoidis silmad hetkeks su-
letud, nagu oleks ta võidelnud mingi seesmise
lahkheliga, naeratas siis sama ilmega mis tal
oli, kui ta viibis seltskonnas.

„Mida arvab armuline preili õieti sellega,“
algas ta, „et kõigi käsi peab käima hästi? Kas
ehk seda, et ma oma töölisi siin härrastemajas
koos meiega pean laskma elada ja nõnda palju
tööd teha, nagu nad ise soovivad? Või ehk
seda, et ma torparitele nende torparikohad pean
andma tasuta? Ja saunikutele künkaveerule
pean ehitama ilusad väikesed majad ja asetama
nad nende eluõhtuni priileivale? Kas armulisem
arvab midagi sarnast? Mitte? Noh, kuradi pä-
ralt, mida siis? Oleks nii mõnus, kui seda tohiks
saada teada?“

Lambivani varjas neiu pead, nõnda et ta
peigmees ei võinud näha, kuidas punased vood
ta põskedel aegamööda kahvatasid ning viimaks
muutusid haiglaselt kaugeks.

„Kuorela torparikoht,“ jatkas noor põllu-
mees süüdates endale paberossi, „on vähemalt
75.000 marka väärt. Mina pakun teda torparile
11.000 eest, kuid ta avaldab vaid nõusolekut
3.000 marga maksmiseks ja ei rutta sellegagi.
„Küllap selle kord saan hoopis muidu,“ mõtleb
ta. Kas ehk nüüd arvad, et pean selle torpari-
koha ära andma 3.000 marga eest? Või ehk hoopis
muidu? Ei, minu preilike, need asjad ei ole
nij lihtsad. See on kergeim asi maailmas „olla
hea“ tolle odaval viisil, mis sündmusi laseb sün-
dida, nagu nad seda just heaks arvavad. Kui
aga seda headust täiel määral tõesti teostada,
siis lamavad taluperemehed peagi tänaval, kuna
vabastatud maa-orjad muidu saadud kruntidega
laiaulatuslikku äri alustavad. Ning paljugi
muud.“

Lennart oli tõstnud hääle, nagu oleks ta seda
küsimust valgustanud seistes kõnetoolil või
mingil kongressil. Neiu vaatles teda juba aland-
likumalt.

„Keegi ei kadesta neid nende heade äride pä-
rast, aga ei tohi jääda teadmatusse selle kohta,
milline mõju oleks sellel produktsioonile ning
kuidas see nendele uutele rikastele enestele mõ-
juks. Kuidas saadud, nõnda läinud.“

Almal oli äkki ütle mata igatsus Lennarti jä-
rele, tõelise Lennarti järele. Mida oli ta küll tei-

nud, et ta ära oli ajanud oma peigmehe ja asemele kutsunud selle koosolekukõneleja? Nõnda oli Lennartil viimaks kerge teda tõmmata enda juure sohvale ja uimastada suudlustega.

„Anna andeks,“ sosistas Alma lamades ta kaisutuses, „sa tead ju seda palju paremini kui mina. Ma tean, et sa tahad ainult seda, mis on õige.“

Alma võttis ta koonu käte vahele ja hellitas seda joovastunult. See oli ometi kaunim, mida võis endale kujutelda....

Lennart surus mängides oma huuled ta rusikasse, nagu hobune, kes kallistab oma talitaja kätt või kaeru sööb peost. Nad naersid. Alma jahmatas hetkeks, kuid ühtlasi tuli talle meele, et Lennart oli lukutanud mõlemad uksed. Ta vabastas viimaks neiu sõrmed oma suult ja surus oma huuled mõrnsja heledaisse kuklajuustesse. Alma ei naernud enam. Tal hakkas hirm. Ta hakkas tungivalt paluma asuda teele. Muidugi oli ju küll kuuvalge, aga kodus võisid nad siiski minna rahutuks. „Hea olemisega“ oli ta arvanud... Pauaneni Rajola torpar oli ju nii viisakas mees. Ta oli oma torparikoha asutanud murre ääre ja tahtis seda meeleldi omandada. Aga peremees ise tahtis seda torparikohta liita oma maadega.

„Lennart... lase mind lahti... mul on raske... ma lämbun... sa ei armasta mind... Kas sa ei arva, et Rajola...? Jäta mind! Ma tahan koju...“

„Jää minu juure!“ kõlas peigmehe kuum sosin üsna Alma näo juures. Alma pidi pingutama kogu oma jõudu, et end ajada sirgu. Ta katsus oma käerandmeid, nagu tahaks ta teha kindlaks, kas need on veel korras. Laual asus talle tuntud valgete lilledega tikitud kirjamaap. Ta tuletas meele, kuidas ta seda oli valmistanud. Hulga aja eest. Kõik oli nii kummaliselt kaugel. Seal seisis ju ka ühe heledajuukselise naise pilt kullatud raamis — tema enda pilt. Lennart oli selle lasknud suurendada. „Pellervo... T-h-i-erzucht...“ veeris Alma. Väljas langes majandushoone vari teravalt piiratuna lumehangedele. Lõunakella katuse vari kattis talu õue keskkoha, ta näis seal liikuvat, nagu oleks keegi kella edasi-tagasi kõigutanud. Ka tuba kõikus Alma silmi ees. „Pellervo... Tapio... Kleiner Rat-ge-ber-für... Aika...“ Kus ta oli? kus asus eestuba? Seal väljas asus vankrikuur, seal all, teekäänakul, ning seal oli seisnud regi, kui nad olid läinud talli. Kui nad tulid tagasi, ei olnud see enam seal. Kohe pidi see välja tõmmatama.

„Lennart,“ ütles Alma äkki üsna ärkvele tules, „mis kell küll võiks olla?“

Suupilli here hääl vastas ta küsimisele. Lennart mängis ja naeris. Väike, kriiskav riist jooksis tal ühest suunurgast teise.

Ta mängis oma pillil mingit tühipaljast loba-

laulu, paikas suupilli siis äkki hõbetatud kohvikandikule.

„Minu isa, keda Kankaa püha kogudus nimetab lakkekrantsiks, tunneb elu ja inimesi,“ ütles ta ja noogutas pead.“ Ta kinkis igapähele meist suupilli, ning igakord saame uue, kui oleme vana mänginud puruks. Ta hindab nimelt suupilli kõrgemalt, kui iga muud mänguriista. Ning tõepoolest: tal on palju paremusi. Ta on kergesti edasitoimetatav sild, mida kasutatakse, niitihti kui selleks tekib vajadus. Pole olemas ei murdu ega mädasood, igalpool jõutakse kivil jalal edasi. Suupill ühendab.“

Alma tundis, et ta jälle libises ta käest kuskile, kuhu ta ei saanud talle järgida. Ta oli tahtnud teda kutsuda tagasi, ning tal hakkas hirm, sest talle ei meeldinud säärane suupill.

„Tule! Hakkame minema!“ ütles Lennart ja tõusis üles.

Ta ei tulnud enam Alma juure, ei võtnud kinni ta käest, ei ütelnud midagi lepitavat, avas vaid ukse söögituppa ja vajutas nõobile. Kui ta nõnda seal seisis ja kõneles pitsipõlles teenijaga, tundis Alma jälle suurt üksildust ja hirmu ning soovis vaid ühte, et Lennart tuleks talle nii lähedale, et ta talle midagi võiks ütelda sosinal. Viimaks tuli ta, aga ainult selleks, et avada laual kaardi ja kõnelda asjust, mida igaüks oleks võinud kuulda. Söögitoas kattis teenija õhtulauda. See oli tarbetu, sest Almal polnud vähematki isu. Lennart kõneles kõva häälega, nagu oleks kümme talumööst istunud toas laiali ning ta oleks neilt küsinud, kas park nende arvates on nüüd jookskraavidest sootuks hävitatud.

Jah, tõsi, jookskraavid! tuli Almale äkki meele. Inetud olid nad, ning okastraaditõke seal all nurmel ümber kaevu nägi välja veel eriti inetu. Mis mõte oli seda paigutada just sinna?

„See talu seisvat strateegiliselt väga otsustandval kohal,“ seletas Lennart ilmaaegselt kõva häälega.

„Kas traattõket võib kasutada millekski,“ tahtis Alma alata uuesti, „kui sõda on jõudnud lõpule? Loomad teevad endale viga...“

Nad mõtlesid mõlemad Paranta peremehele ja vaikisid.

Vestlemine ei muutnud nendevahelist vahelkorda paremaks. Peigmees tegi asjalikult häälel teenijatele mõned korraldused, hariliku tähelepanuga aitas ta oma pruudi mantlisse ja tahtis talle isegi kalossid ajada jalga. Värskepuhanud hobusega sõitsid nad puisteed mööda alla, kuhu oli kaevatud lai, haigutav auk, ning siis mitmest, juba korduvalt mainitud okastraaditõkkest mööda. Märgitud tee asus lõpmatuna näivana nende ees, nagu rada möötmatusse, ja oksad oma varjudega libisesid sinetavas ämaruses neist mööda.

„Lennart,“ ütles Alma, „kõnele midagi. Oled sa minule kuri?“

„Ei... seda mitte. Sa oled vaid pisut väiklane.“

„Kuidas nii? Sa peaksid seda ometi mõistma.“

Pikad vaheajad katkestasid nende kõnelust.

„Avalikult öeldud, sul pole palju usaldust minusse. Kavatsesin sulle jutustada oma plaanidest, kui olin sulle tõsiselt lähedal. Aga sa tahad, et nahad ja kasukad peavad olema meie vahel. Hea küll, see võib ju olla lõppeks kindlam. Nõnda siis, avalikult öeldud: Mina ei pea headust millekski. See'p see on, mida kogemused on mulle õpetanud.“

Tema kavatsus seisis selles — oma alluvaid kasvatada nagu lapsi kindlal käel.

„Nad ei pea isegi märkama, et karmuse all peitub hea tahe. See tuleb siis kord ilmsiks, kui kõva käsi juba on lakanud valitsevast. Alluvad peavad õppima tundma vaid karmi isandat, kes on aga õiglane, — vihaku või armastagu siis teda, nagu soovivad. Nad saavad uskuma, et ta omakasu ajab taga, aga kõik muutub viimaks nende kasuks. Pannakse käima igasugused kindlustused ja hoiukassad ning igatüüpi sunnitud neid kasutama.“

„Meie rahvas on alles liig vähe arenenud, et mõista headust. Ainult suursugused olevused võivad mõista selle sisu. Kuid mina kasvatan karmuse abil inimesi headuse kannatamisele. Mina lasen nende elamud ehitada nõnda ja nõnda, neid kontrollitakse talu poolt ja nad peavad neid hoidma korras. Iga üksiku arvel, kes asub tallu tööle, paigutan väikese summa-kese hoiukassasse, ning tahan sealjuures püüda inimesi kasvatada selleks, et nad seda hoiuraha ise kasuvald suurendada. Vanadusekindlustus peab muutuma üldiseks... Kui hea meelega oleksin seda kõike sinuga põsk põse küljes läbi harutanud seal taga, meie oma kodus... Aga sina, paha tüdruk, ei tahtnud ju seda...“

Alma võttis kindad käest ja peitis oma käe Lennarti suurde karvakindasse.

„Siin on meie kodu,“ ütles ta tasa, „siin taevaalotuse all. Kui hea sa oled. Kui väga ma sind armastan! Nüüd alles kõneleme tõesti üksteisega.“

Ja nad vestlesid, kuna kuuvalgus voolas üle läikiva jää.

Kesköö oli juba lähenemas, kui vaatepiirile hakkasid kerkima Kankaa kirikuküla tumedad taluhooned. (Järgneb.)

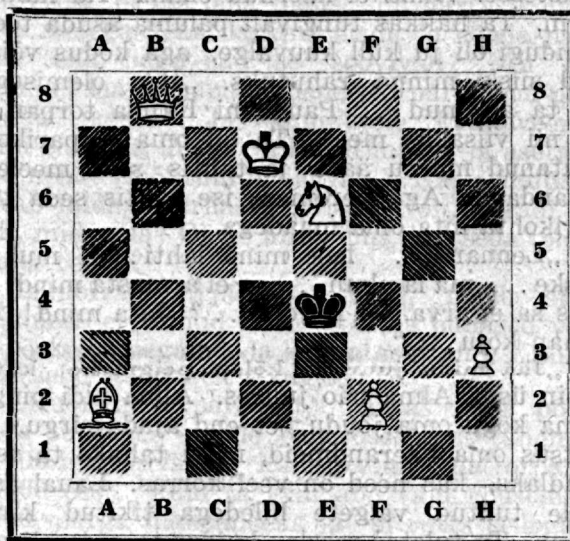

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 76.

Kokku seadnud St. Trčala (Brünnis).

Mustad.

Valged.

Valged: Kd7, Lb8, Oa2, Re6, Ef2 ja h3.

Mustad: Ke4.

Valged algavad ja annavad matt kahe sammuga.

Lahendusi palutakse saata: Tallinn, Narva mnt. 26, krt. 6, A. Burmeister.

G. Puis'i ülesande nr. 73 lahendus.

1. Vc3 — b3, a4 : b3.

2. Rd4 : b3 annab matt.

1. (Vc3 — b3) ükskõik,

2. R või V annab matt.

Õiged lahendused saatsid: n. ltn. E. Kostabi, n. allohv. E. Riisk, G. Baum ja E. Karp (Tallinnast), stud. jur. Jaan Voitka (Tartust), V. Põld (Tapalt), H. Ilus (Võrust).

„Kaitse Kodu!“ nr. 16

20. aprillil s. a. ilmub mitmekesise ja huvitava sisuga jüripäeva-numbrina.